

Over kwetsbaarheid gesproken Kerst

*Met kerst-
verhaal
van Bert
Wiersema*

Onder Weg

06 OPINIE

'Helpt U mij, want ik kan het niet alleen'

'Hoor, o God, mijn smeken, sla acht op mijn gebed. Laat mij altijd wonen in uw tent, veilig verscholen onder uw vleugels.' Miranda Renkema-Hoffman moest bij het thema kwetsbaarheid denken aan dit vers uit Psalm 61. Wat betekent het dat Gods kracht zichtbaar wordt in kwetsbaarheid? En ervaar je dat ook zo als je zelf in een kwetsbare positie terecht komt?

10 VERHAAL

Dankbaarheid

Kinderboekenschrijver Bert Wiersema schrijft een fictief verhaal over het overlijden van zijn dochter Klarine in 2017. 'In al die jaren heeft hij maar één keer gehuild. De dag dat ze het slechte nieuws hoorden. Daarna niet meer. Hij wil wel huilen. Hij zou willen brullen. Maar de tranen willen gewoon niet over zijn ooglidrempels komen.'

14 INTERVIEW

'Ik ervaar diepe vrede en ben heel blij'

Ze hoorde het vorig jaar februari: borstkanker met uitzaaiingen. Kerst zal ze niet halen, verwacht Hettie Ophoff (43) op een dinsdagmiddag in november, en dat is ook uitgekomen. 'Jezus wilde kwetsbaar zijn. Ook ik voel me elke dag naakter en kwetsbaarder worden richting Jaap en de kinderen.'

18 EYEOPENER

3:16

Deze tekst over Gods liefde voor de wereld staat boven aan de top tien van meest geliefde Bijbelteksten. Het is de tekst waarnaar het meest verwezen wordt op internet. De woorden hebben zo veel zeggingskracht dat je haast bang bent er afbreuk aan te doen wanneer je probeert er iets over te schrijven. Rob van Houwelingen doet toch een poging.

36 JEUGDWERK

Een kind is ons gegeven

De geboorte van Jezus als baby in een stal en zijn opgroeien als gewoon kind onderstrepen zijn menselijke natuur. Maar we hebben vaak een nogal verheven beeld van Jezus' kind-zijn en opgroeien. En het lijkt erop dat we ook in de kerk een onrealistisch beeld hebben van hoe kinderen zich zouden moeten gedragen.

32 ONTMOETING

'Gun elkaar het lied'

Als tiener maakte ze al een liedje over kerkliederen. Inmiddels schrijft Ria Borkent alweer vele jaren zelf kerkliederen. Bovendien verschijnt binnenkort haar eerste roman. In deze Ontmoeting een gesprek met een muzikale verbinder over liturgie en kerkzang. 'Ik ervoer de plicht om liederen bij de tijd te brengen.'

38 OPINIE

Hoe zie ik mezelf als mens in Christus?

De studiedag 'Homoseksualiteit en de kerk' had als doel om meer met elkaar in plaats van over elkaar te spreken. Dit werd tijdens de studiedag concreet door de inbreng van homo's zelf. Is de studiedag inderdaad een stimulans geweest om hierover vaker een veilig gesprek te voeren?

Kwetsbaar vieren

Eerste kerstdag: één van de lastigste dagen van het jaar. De kerkdienst is feestelijk. De kinderen zingen uit volle borst kerstliedjes. Het gaat over hoop, licht en vrede. De kerk is mooi versierd. Na de dienst nog even koffiedrinken. Maar dan moet je toch echt naar huis. Als je thuiskomt, is het stil. Leeg. Een kerstboom opzetten doe je al jaren niet meer, want je bent de enige die ernaar kijkt. Je smeert een stukje kerststol en drinkt wat koffie. Was de dag maar voorbij. Anderen gaan naar hun kinderen, vieren het met hun gezin, gaan lekker koken. Jij niet. De langste dag van het jaar.

Eenzaamheid maakt kwetsbaar. Kerst wordt omgeven met gezelligheid en folklore, maar wat daarin soms ten onder gaat, is dat het feest eigenlijk over kwetsbaarheid gaat. Het leven is niet maakbaar en loopt soms heel anders dan je wilt. Het kan kapotvallen, in stukken en scherven. Soms ben je een leven lang scherven aan het rapen. Daarvoor kwam Jezus Christus op aarde. Schervenkoning.

>> Ja, er kwam een leger engelen, maar dat verdween ook weer <<

Jezus kwam niet voor niets als baby in de wereld, afhankelijk van de zorg van zijn moeder en vader. Door de moedermelk kwam Hij op kracht en bouwde Hij weerstand op, op de schouder van papa liet Hij een boertje. Dat klinkt romantischer dan het is. Jezus kwam als kwetsbaar kind in een wereld die niet op Hem zat te wachten. Koning Herodes deinsde er niet voor terug om alle baby's over de kling te jagen om zijn positie veilig te stellen. Een keiharde wereld. Ja, er kwam een leger engelen. Maar dat verdween ook weer.

Door de kwetsbaarheid van deze koning mogen wij naderen tot de troon van de Genadige. Juist als ons leven in scherven ligt. Omdat Hij in alle kwetsbaarheid op de proef is gesteld, kan Hij met onze zwakheden meevoelen. Hij gaat ons voor in pijn en kwetsbaarheid, zodat wij in onze kwetsbaarheid kunnen schuilen bij God, 'waar we telkens als we hulp nodig hebben barmhartigheid en genade vinden' (Hebreeën 4:16). Daar gaat dit kerstnummer over.

Peter Hommes,
redacteur **OnderWeg**

26 INTERVIEW

'Ik wil het hippe eraf halen'

Kwetsbaar-zijn is in. Het boek *De kracht van kwetsbaarheid* van Brené Brown scoort. We willen kwetsbaar zijn, en als dit nog niet zo is, willen we per se kwetsbaar worden. Maar hoe doe je zo iets? Wat is kwetsbaarheid eigenlijk? Theoloog en trainer Philip Troost: 'Het kerstkind is de enige mens die kwetsbaar moest worden.'

EN VERDER:

4 **Praktijklokaal**

13 **Nieuws**

13 **Colofon**

16 **Stimulans**

17 **Column** Wim van der Schee

22 **'Zalig alles wat niet normaal is'**

25 **Met z'n vieren rondkomen van 25 euro per week**

28 **Redactioneel** Esther de Hek

35 **Column** Dingeman Quant

Stockbeelden: Daniel Sandvik/Unsplash (pagina 1); TheRealFindo/Lightstock (pagina 4); magdusia38/Pixabay (pagina 5 onder); lolostock/iStock (pagina 6-7); lightpoet/Shutterstock (pagina 8-9); Annie Spratt/Unsplash (pagina 10); johnnorth/iStock (pagina 21); zodebala/iStock (pagina 30-31); joffi/Pixabay (pagina 37); Blablo101/iStock (pagina 38).

Eerst avondmaal, dan belijdenis

Steeds meer kerkenraden binnen de GKv gaan anders om met de toelating tot het avondmaal. Zo ook in Capelle aan den IJssel Zuid/West, waar iemand met een rooms-katholieke achtergrond kort voor het avondmaal vroeg of hij mee mocht doen. Wat kun je als kerkenraad dan anders zeggen dan: als je gelooft dat Christus ook jou daar roept, ben je welkom. De man in kwestie wist zich op dat moment inderdaad geroepen en beleefde bij zijn eerste viering de bijzondere verbondenheid met Christus.

Daar hoort een verhaal bij. De roomse achtergrond was vervaagd, maar via zijn vrouw kwam deze man weer in de kerk en in een proces van jaren groeide zijn geloof. Totdat hij zover was dat hij mee wilde doen. En dat gebeurde. De kerkenraad besprak het daarna en concludeerde: 'Hij heeft door aan te gaan zijn geloof in Christus beleeden. Normaal geven we dat vorm met een openbare geloofsbelijdenis, maar soms werkt God op andere manieren en mogen wij dat dankbaar aanvaarden.' Op zijn eigen verzoek volgt later nog een openbare belijdenis.

Maar de Rooms-Katholieke Kerk kent toch ook een vorm van belijdenis doen, namelijk het vormsel? Moet je dan opnieuw belijdenis doen? Kerken gaan daar verschillend mee om, en de wens van de betreffende persoon speelt daarin een grote rol: hoe kijkt hij of zij aan tegen het

eigen verleden? De één zal dan belijdenis doen, een ander neemt zijn vormsel mee. Maatwerk is op zijn plek. Misschien wil iemand zijn belijdenis wel herhalen. Dat gebeurt bijvoorbeeld in de GKv Assen-Peelo (zie www.onderwegonline.nl/?p=9780).

'Weet wat je gelooft' cadeau

Alle leden van de GKv Brunssum-Treebeek in Zuid-Limburg kregen rond Sinterklaas een cadeau van de kerkenraad: een abonnement op 'Weet wat je gelooft'. De kerkenraad licht dat als volgt toe: 'Wij vinden het belangrijk dat we als leden van de gemeente goed worden gevormd en toegerust om christen te zijn in gezin, kerk en samenleving.' De GKv Ede-Noord deed hetzelfde. 'Weet wat je gelooft' is een kennisplatform dat gemeenten ondersteuning aanbiedt in de vorm van een website boordevol betrouwbare informatie over de Bijbel, geloven en kerk-zijn. De aangeboden

Webtips

- www.weetwatjegelooft.nl
- vimeo.com/tukampen/wwjgpromo

videolessen zijn volgens de kerkenraden geschikt voor persoonlijke toerusting en voor toerusting in groepsverband. In het kennisplatform werken de Theologische Universiteiten van Apeldoorn en Kampen samen met de hogeschool Viaa in Zwolle.

Vijf adventskaarsen

Veel kerken kennen inmiddels het gebruik van adventskaarsen. Zo ook de GKv Zuidlaren. Daar gebruiken ze voor de kaarsen de liturgische kleuren: drie paarse kaarsen en één roze kaars, om duidelijk te maken dat het licht aanstaande is. Maar ze plaatsen er een vijfde kaars bij: een witte, voor Kerst.

De kaars is geplaatst op een boomstronk. Elke week wordt deze iets groener, totdat hij met Kerst in volle bloei is. Het is een verwijzing naar Jesaja

11:1 (BGT): 'Zoals uit een oude, omgehakte boom een kleine, nieuwe tak kan groeien, zo zal uit de oude familie van David een nieuwe koning komen.'

Koken voor elkaar

Mensen die tijdelijk niet zelf kunnen koken, kunnen in de GKv Ommen-West gebruikmaken van een kookkookappgroep, die al enkele jaren functioneert. Wie deze hulp nodig heeft, kan zich aanmelden. Een natuurlijk kunnen ook mensen zich aanmelden die juist voor anderen willen koken. Organisator Dianne Grootens zegt

daarover: 'Zo kunnen we op een praktische manier naar elkaar omzien.' Het voordeel van een appgroep is dat vraag en aanbod snel kunnen worden gekoppeld. Zo'n appgroep is ook handig voor andere doelgroepen in de gemeente, bijvoorbeeld een klusappgroep of een samenetenappgroep voor mensen die vaak alleen eten.

Maandelijkse gebedsbrief

Het mededelingenblad van de NGK Dalfsen krijgt een speciaal inlegvel: een gebedsbrief. De gebedspunten voor deze brief worden verzameld via een apart e-mailadres. Daarbij kan het gaan om onderwerpen van binnen en buiten de gemeente. Daarnaast is er in de gemeente een gebedskring actief. Die neemt de onderwerpen ook mee en bidt daarnaast voor mensen die hun eigen gebedsvraag liever niet algemeen bekend zien. De motivering voor deze aanpak: 'Omdat het gebed de motor is van ons geloofsle-

>> *'Het gebed is de motor van ons geloofsleven'* <<

ven en de basis van onze relatie met God. En vanuit onze relatie met God hebben we een relatie met elkaar als geloofsgemeenschap en mogen we ook met en voor elkaar bidden, binnen de gemeente en voor alles wat daarmee te maken heeft.'

En verder

- HECHT Leidschenveen Ypenburg is een pioniersplek in Den Haag, opgezet vanuit de GKv. HECHT organiseert allerlei activiteiten binnen de wijk, waaronder een maandelijkse ladies' night. De laatste ladies' night was een 'aftersint party', waar iedereen terecht kon met het overschot aan pepernoten, met lief bedoelde cadeautjes waar echt je niets mee kunt, of om gewoon even bij te komen.
- In de Stadshartkerk (GKv Amstelveen) nodigt een echtpaar acht mensen uit die anders alleen eten: 'Wij vinden het leuk om elkaar, tijdens het eten, mooie verhalen te vertellen.'
- Eerder had een jongerengroep in Haren (GKv) gekookt voor 65-plussers. De laatsten besloten het nu om te draaien en op hun beurt de jongeren uit te nodigen voor een maaltijd. Wie er van de 65-plussers bij wil zijn, moet haast maken en zich snel opgeven: er is niet voor iedereen plek. Die restrictie geldt niet voor de jongeren.
- Veel leden van de NGK Oegstgeest (en van andere kerken in de buurt) hebben zich ingezet voor de actie Sint voor iedereen. 279 kinderen en de arme gezinnen waarin ze opgroeien zijn voorzien van een zak met cadeautjes en lekkers. De actie was georganiseerd door de stichting Voor elkaar, gericht op Leiden en omstreken.

‘Helpt U mij, want ik kan het niet alleen’

‘Hoor, o God, mijn smeken, sla acht op mijn gebed. Laat mij altijd wonen in uw tent, veilig verscholen onder uw vleugels.’ Ik moest bij het thema kwetsbaarheid denken aan dit vers uit Psalm 61. Wat betekent het dat Gods kracht zichtbaar wordt in kwetsbaarheid? En ervaar je dat ook zo als je zelf in een kwetsbare positie terechtkomt?

tekst **Miranda Renkema-Hoffman**

Kwetsbaarheid is niet iets waar je zelf naar zoekt. Het is er soms, maar het is niet makkelijk. Ook niet in onze tijd, waarin we hard roepen dat je kwetsbaar mag zijn en dat we niet zo perfect hoeven te zijn als we elkaar wijs hebben gemaakt. Denk aan de hashtag #notsoperfect op sociale media, waarbij foto's gedeeld worden van dingen die misgingen of die niet zo perfect zijn, om te tonen dat niet alles mooi is en hoeft te zijn.

Kwetsbaarheid is dus in, maar het is de vraag hoeveel deze trend met echte kwetsbaarheid te maken heeft. Wat er onder die hashtag gebeurt, is misschien eerder het tegenovergestelde. We laten (iets van) onze fouten zien, om vervolgens ons gevoel

van eigenwaarde te versterken door complimenten van mensen om ons heen te verzamelen: wat goed dat je dat deelt, wat knap dat je dat eerlijk durft te laten zien, trek het je niet aan, gelukkig zijn we allebei *not so perfect*.

Echte kwetsbaarheid heeft daarentegen te maken met een situatie waarin je je verre van goed en knap voelt. Je voelt je juist klein en bang. Je weet het echt niet meer, alle grond onder je voeten is weg. Natuurlijk is het goed om elkaar af en toe te zeggen dat we verre van perfect zijn, maar dat is heel wat anders dan dat we kunnen omgaan met gebrokenheid, dat we pijn onder ogen durven zien en dat we elkaar durven laten zien waarin we echt kwetsbaar zijn.

Verdoven

De Amerikaanse professor Brené Brown heeft veel losgemaakt met haar spreken over 'de kracht van kwetsbaarheid' (haar TED-talk op YouTube is 21 miljoen keer bekeken). Ze merkte dat mensen die hun kwetsbaarheid tonen daar nooit over spreken als iets comfortabels, maar altijd als iets wat simpelweg nodig is. Nodig voor verbondenheid, want die loopt vaak stuk op schaamte en op de angst dat we ten diepste niet aanvaard worden als we zijn wie we echt zijn, dat we het niet waard zijn liefde te ontvangen. Vanuit die angst willen we kwetsbaarheid het liefst niet voelen.

Maar de realiteit is: we zijn kwetsbaar en we leven in een gebroken wereld.

Daarom ontwikkelen we strategieën. We verdoven onze pijn bijvoorbeeld. Het probleem is alleen dat je emoties niet kunt isoleren en op zichzelf kunt verdoven.

>> Wat onder die hashtag gebeurt, is misschien eerder het tegenovergestelde van kwetsbaarheid <<

Als je zegt: de pijn, de teleurstelling en de schaamte wil ik niet voelen, verdoof je daarmee ook de vreugde en de dankbaarheid. Het maakt ons alleen.

Brown ontdekte in haar onderzoek dat er maar één variabele was die de mensen met een sterk gevoel van liefde en verbondenheid onderscheidde van de mensen die daar altijd naar op zoek bleven. Dat was: dat zij geloofden dat zij het wáárd waren om geliefd te zijn. Als gevolg daarvan waren ze bereid los te laten wie ze zouden moeten zijn en hadden ze de moed om het verhaal van wie ze waren te vertellen. Ze omarmden kwetsbaarheid.

Energie

'*They believe they are worthy of love and belonging*', zegt Brené Brown. Ze geloven dat ze het waard zijn om geliefd en aanvaard te zijn. Ik dacht: wat hebben wij als christenen dan een ontzettend groot geschenk in handen. Want ik herken die vraag: ben ik het wel waard om aanvaard en geliefd te worden, door anderen, door mezelf? Ik voel mezelf allerminst waardevol en ben geneigd te denken dat liefde en aanvaarding niet voor mij

< **Echte kwetsbaarheid: je voelt je klein en bang, je weet het echt niet meer, alle grond onder je voeten is weg.**

>>

kunnen zijn. Maar dan zegt het geloof, dwars daartegen in: en toch wéét ik dat het wel zo is. Ik ben aanvaard en geliefd door God.

Zo bezien is kwetsbaarheid in de eerste plaats dat je zegt: 'Here God, ik voel me niet waardig om geliefd te worden, ook niet door U, en ik ben het ook niet, ik heb uw zegen niet verdiend, maar wilt U mij bij U thuisbrengen en voor mij zorgen? U zegt het, dat U mij in Christus liefhebt en aanvaardt, en Here God, zegt U het dan maar, want uw waarheid telt.'

C.S. Lewis zei: *'God loves us, not because we are so lovable, but because He is love.'*

God bewees zijn liefde op de meest onbegrijpelijke manier toen Hij zelf in zijn Zoon in onze gebroken wereld kwam – kwetsbaar, in een kribbe. Hij deelde onze schuld, onze pijn, onze wonden. Hij deelde ze niet alleen, Hij droeg ze en overwon ze. Als je die liefde kent, wordt omgaan met gebrokenheid anders. Je hoeft de pijn niet meer te verdoven, maar je kunt er eerlijk over zijn.

In zijn boekje *Bevrijd je verdriet* schrijft Henri Nouwen: 'Er gaat veel energie zitten in het ontkennen van verdriet, maar de eerste stap naar genezing is: zie je verdriet onder ogen, en laat God erin toe.' Hij kent het allang, Hij kent jou allang, inclusief je angsten, je zonde, je onzekerheid en je eenzaamheid. Kwetsbaarheid naar God toe is zeggen: 'Here, hier is het allemaal, mijn pijn, mijn schuld, mijn schaamte, mijn angst. Helpt U mij, want ik kan het niet alleen.'

Job

Hoe reageerde ik toen ik ongewild te maken kreeg met kwetsbaarheid? Hoe kon ik verder?

Niemand verlangt naar omstandigheden waarin je kwetsbaar bent, maar ze waren er eenvoudigweg voor mij. Een tijd van ingrijpende ziekte in ons gezin maakte veel onzeker en had een blijvende impact. In diezelfde tijd verloren we tweemaal een kindje tijdens de zwanger-

Juist dan, als je je verdrietig, klein en onmachtig voelt, kun je Gods genade en liefde ontdekken en merken dat Hij sterk is als jij zwak bent.

schap. Daarna kwam er opnieuw een bericht van dreigende ziekte, nu bij mijzelf. Hoe reageerde ik? Door bijna koppig vast te houden aan wat God beloofde. Door zijn woorden letterlijk te nemen, te gelóven. 'In de nood zal Ik bij je zijn' (Psalm 91). 'Goed is de HEER voor wie Hem zoekt en alles van Hem verwacht' (Klaagliederen 3). En iets verderop: 'Altijd als ik roep, bent U nabij; U zegt mij: "Wees niet bang."' Dat zijn woorden die ik letterlijk heb genomen.

Met onbeantwoorde vragen vertrouwde ik me toe aan Hem. Ik wist niet hoe de weg zou gaan, maar zei: ondanks alles wat ik niet begrijp, vertrouw ik mij toe

aan U. Zoals Job, die God echt niet kon volgen, of Asaf, die in Psalm 77 erkent dat de wegen van God onnavolgbaar zijn, maar dat God zich in de geschiedenis keer op keer bewezen heeft als bevrijder en herder, en Hij verandert niet.

Herberg

Het letterlijk nemen van Bijbelteksten deed ik soms heel concreet, bijvoorbeeld naar aanleiding van preken die ik hoorde. Ik herinner me een preek over Psalm 131: 'Israël, hoop op de HEER!' Er werd gevraagd: hoe doe je dat dan als je onrustig bent en bang voor wat gaat komen? Het antwoord was: laat los, en laat je

vasthouden. Laat het idee los dat jij de dingen die te groot voor je zijn en waarin je God niet kunt volgen zelf wel aankunt. Laat je vasthouden en troosten door naar God te vluchten en Hem voor je te laten zorgen in alles wat buiten je macht ligt, door je bij Hem tot rust te laten brengen. Niet zozeer door iets wat Hij geeft, maar door Hemzelf.

De situatie zelf werd daardoor niet veel makkelijker. Dat is ook wat je in de psalmen steeds ziet. Als God troost, verandert de situatie meestal niet. Maar Hij brengt je wel tot rust, omdat je beseft dat Hij voor je zorgt en dat er een herberg is in de nacht. Uiteindelijk troost Hij met zichzelf. Psalm 16: 'U bent mijn Heer, mijn geluk, niemand gaat U te

boven.' Psalm 63: 'Uw liefde is meer dan het leven.' Psalm 4: 'In U vindt mijn hart meer vreugde dan zij in hun koren en wijn.' Al die psalmen zeggen: Here, als U mij liefhebt, dan heb ik daarmee alles. En dan vertrouw ik me, wat er ook speelt, aan U toe.

Diep verdriet hebben voelt ellendig. Je weet je klein en machteloos. Maar juist dan, als je je verdrietig, klein en onmachtig voelt, kun je Gods genade en liefde ontdekken en merken dat Hij sterk is als jij zwak bent. Dwars door al je worstelingen heen beseft je dat niet jij Hem zocht om vast te houden, maar dat Hij jou zocht. Dat maakt onuitsprekelijk dankbaar.

Afstraling

Als je je bewust bent van Gods liefde voor jou, wordt de manier waarop je naar anderen toe omgaat met gebrokenheid en pijn ook anders. Eigen kwetsbaarheid maakt je gevoelig voor het verdriet van anderen. Je pikt het sneller op en je durft het misschien sneller aan om bij wanhoop of eenzaamheid niet te vluchten, maar in de buurt te blijven. Misschien lukt het dan om te verdragen dat je geen raad weet en de pijn niet kunt oplossen, zodat je het uthoudt in het verdriet. Andersom durf je jezelf misschien makkelijker open te stellen naar anderen om hulp en vriendschap van hen te aanvaarden.

Aanvaard en geliefd door de Heer kun je kwetsbaar en eerlijk naar anderen zijn, zonder van hen te verwachten wat je eigenlijk bij de Heer moet zoeken, namelijk dat Hij je helemaal kent en al je behoeften vervult. Vaak verwachten wij van elkaar dingen die alleen de Heer kan geven, en dan raken we teleurgesteld en trekken we ons terug. Maar als we beseffen dat Gods liefde meer is dan het leven, dat we in Hem alles hebben, dan maakt dat vrij om in vrijheid en liefde van elkaar te ontvangen en aan elkaar te geven.

Zulke momenten zijn heilzaam en kostbaar. Henri Nouwen zegt: 'Als mensen niet meer alles voor ons hoeven te betekenen, kunnen we blij zijn met wat ze ons te geven hebben. Ze zijn een beetje de afstraling van Gods liefde voor ons.'

>> Misschien lukt het om te verdragen dat je geen raad weet en de pijn niet kunt oplossen <<

Ze laten iets doorklinken van Gods volmaakte en onvoorwaardelijke liefde. Dat is precies zoals ik het ook ervaren heb. Als je kwetsbaar bent, kunnen kostbare ontmoetingen ontstaan, waarin je elkaar goed mag doen en waarin je samen blij kunt zijn over Gods liefde, die blijkt door die ontmoetingen heen. Echte verbondenheid, je geschenken, maakt ontzettend dankbaar.

Rijk

Kan in kwetsbaarheid Gods kracht zichtbaar worden? Jazeker. Is dat maakbaar? Nee. Het is ook niet de kwetsbaarheid op zich die ons helpt. Kwetsbaar zijn we. En aan veel pijn komt hier op aarde geen eind. De vraag is: vertrouw je je in je kwetsbaarheid toe aan Hem die in ons donker wilde komen en die de macht van het kwaad en de dood overwon? Hij is sterk en zijn rijk komt. 'De duisternis gaat wijken van d'eeuwenlange nacht, een nieuwe dag gaat prijken met ongekende pracht.' Kerst: Gods kracht in kwetsbaarheid.

Miranda Renkema-Hoffman is theologe.

Dankbaarheid

Een verhaal van schrijver Bert Wiersema over zijn in 2017 overleden dochter Klarine

Met trillende handen pakt hij de enveloppe. Een diepe zucht glijdt tussen zijn lippen. Hij is er klaar voor. Eindelijk. Vandaag is het een halfjaar geleden. Het lijkt als gisteren. Maar over tien jaar zal het nog als gisteren lijken, en over twintig jaar ook. 'Schaduwverdriet' noemde iemand het. Het verlies van een kind. Schaduwverdriet. Verdriet dat nooit meer weggaat, net als je schaduw. Soms lang, soms kort, maar altijd aanwezig. Met een mesje snijdt hij de enveloppe open. Daar ligt de brief. Haar afscheidsbrief. Het papier knispert als hij het eruit haalt en openvouwt.

Lieve papa. Laat ik beginnen met te noemen hoe dankbaar ik ben voor alles wat papa voor me betekend heeft. Ik vond het heerlijk, dat paardrijden op uw rug. Later samen wandelen, en zeilen... Zeilen, wat hebben we het veel gedaan samen. Maar het belangrijkste is dat u mij met mama de weg naar Jezus hebt gewezen. Als ik Jezus niet had gekend tijdens mijn ziekte, was het nog ondraaglijker geweest. Dat u altijd zo mooi bad als we als familie bij elkaar waren, ben ik nooit vergeten.

Hij zucht. Vouwt de brief dicht. Is haar geloof zijn verdienste? Absoluut niet. Hoeveel van zijn vrienden doen niet net zo hun best en zien toch hun kinderen wegglijden in ongeloof of onverschilligheid? Natuurlijk heeft hij zijn best gedaan. Maar net toen hij het gevoel had dat hij het opvoeden onder de knie had, waren zijn kinderen volwassen, trouwden en gingen de deur uit. En nu beperkt de opvoeding zich tot kleine pareltjes als gevraagd worden te bidden bij bijzondere gebeurtenissen. Mooi bidden? Hij had het altijd zo moeilijk gevonden. Zoals die laatste keer dat ze samen het kerstfeest vierden.

Hij zit in gedachten weer in de studeerkamer van zijn schoonzoon. Uit de kamer klinkt gelach. Daar wordt de maaltijd klaargemaakt. Hij kijkt op zijn papiertje. Van boven naar beneden staan de namen van zijn kinderen en kleinkinderen. Overal staat wat achter. Bij haar... dat ze mag genezen... Moet je dat nog bidden? Ze is on-

geneeslijk. Hij weet dat bij God alle dingen mogelijk zijn. Maar toch... Hoewel, het zou wel een goddelijke stunt zijn. Ze is veel in de publiciteit gekomen. Op de radio, in de krant, op televisie. Ook in het goed bekeken RTL-programma *Zolang ik leef*. Meer dan een miljoen kijkers per aflevering. Op straat wordt ze door veel mensen herkend. Als God haar nu toch eens zou genezen. Niet alleen die ellendige kanker uit haar lijf, maar helemaal, inclusief nieuwe borsten. God kan dat, daar is hij van overtuigd. Heel Nederland zou stomverbaasd zijn. Hoeveel mensen zouden tot geloof komen, of al was het alleen maar aan het nadenken gezet?

De deur gaat open. Zijn vrouw staat op de drempel. 'Het eten staat klaar. We zitten al aan tafel.' Ze kijkt naar het papiertje. 'Niet te zwaarmoedig hè, 't is feest.' Een paar minuten later bidt hij toch weer om genezing. Hoe zou zijn dochter het vinden? Na het gebed geeft ze hem een dankbaar knikje. Zou ze het menen of wil ze hem niet kwetsen?

Voor haar is het ergste van de ziekte om te zien dat haar geliefden verdriet om haar hebben, terwijl ze daar niets aan kan doen. Ze wordt zelf intussen wel vaak gekwetst. Vooral nu ze min of meer een bekende Nederlander is geworden stroomt de mailbox

van haar website vol met opbeurend bedoelde berichten waar je vreselijk neerslachtig van kan worden. 'Eet abrikozenpitten. Drink Kombucha. Volg dit dieet, volg dat dieet. Ik heb het op mijn hart gekregen dat je zeven keer moet gaan baden in de Jordaan. Je hoeft niet ziek te zijn, God verhoort het gelovige gebed altijd.' Zelf had hij vaak de neiging gehad om het maar te proberen. Baat het niet, dan schaadt het niet.

>> *De tranen willen gewoon niet over zijn oogliddrempels komen* <<

Hij vouwt de brief open en leest verder. Zijn ogen glijden over de regels. Moet hij niet huilen? Nee, in al die jaren heeft hij maar één keer gehuild. De dag dat ze het

slechte nieuws hoorden. Daarna niet meer. Hij wil wel huilen. Hij zou willen brullen.

Maar de tranen willen gewoon niet over zijn oogliddrempels komen.

Daar staat weer zo'n regel die blijft haken. *Papa, u moet één geliefde loslaten. Ik moet al mijn geliefden loslaten.* Als ik al voel hoe zeer het doet om één geliefde los te laten, wat moet dat dan wel niet voor haar geweest zijn? *Papa is altijd mijn geestelijke toeverlaat geweest, daar ben ik dankbaar voor. Het heeft echt geholpen.* Hij wrijft over zijn kin. Waar haalt ze dat vandaan? Zij die zo kwetsbaar en gekneusd is, hoe kan ze zeggen dat ze dankbaar is?

Twee dagen voor haar dood belde zijn schoonzoon. Als jullie afscheid willen nemen, moeten jullie het nu doen. Met zijn vrouw was hij ernaartoe gereden. Hoe neem je afscheid? De ziekte teistert haar al meer dan vijf jaar. Alles wat we wilden zeggen, is gezegd. Ze ligt stil op haar zij. De laatste dagen fluistert ze alleen nog. Samen met zijn vrouw leest hij de eerste vier verzen van Openbaring 21. Een boodschap voor onderweg. Dan tilt ze haar hoofd op. 'Helemaal mee eens, papa. Dat is waar!' De laatste woorden van zijn kind. Hij kruipt tegen zijn vrouw aan. God doet geen Nederlandshokkend wonder.

Twee dagen later: zijn vrouw en hij zijn erbij als ze overlijdt. Hij is erbij geweest toen ze kwam en toen ze ging. Naar huis, naar haar andere Vader.

Nog eens vier dagen later zit hij in het zaaltje van de begraafplaats. Vier hectische dagen. Zijn dochter stond thuis opgebaard. Hoeveel mensen zijn wel afscheid komen nemen? Ontelbaar, zo langzamerhand. En daar tussen drie verwarde kinderen, waarvan er ook nog eens eentje jarig is. 'Opa, hoe kan mama nou in de hemel zijn? Ze ligt toch gewoon in die kist?'

Hij heeft er iets op bedacht. Iets wat zijn dochter indertijd verzonnen heeft, maar wat de kinderen blijkbaar vergeten zijn. Als hij aan de beurt is om de zaal toe te spreken, staat hij op. Hij voelt dat zijn pak iets te strak zit. Hij is wel aangekomen de laatste jaren. Van achter de kathedraal kijkt hij het zaaltje in. Een klein, select gezelschap. Een paar weken geleden is er voor haar een afscheidsdienst gehouden. Nu zitten er alleen familieleden en de trouwste vrienden. Hij ziet zijn eigen moeder. Hoe moet het zijn om een kleinkind te begraven?

>> *En dan valt
het kwartje.
Een kwartje zo
zwaar als een
halterschijf.
Dankbaarheid!* <<

Hij steekt zijn handen omhoog. 'Zien jullie iets geks aan opa?' Zijn kleinzoon wijst op zijn hand. 'Opa heeft een heel grote handschoen aan.' Hij beweegt zijn vingers. 'Zien jullie dat? Deze handschoen kan bewegen.' Kleindochter schudt haar hoofd. 'Dat doet die handschoen niet. Dat doet uw hand.' Daar heeft hij haar waar hij haar hebben wil. Hij draait zich om en wijst naar de kist. Tussen twee kaarsen staat de kist die zijn schoonzoon gemaakt heeft en die door de kinderen versierd is. Een vrolijke kist. Hij trekt de handschoen uit en legt hem op de kathedraal. 'De hand is nu uit de handschoen. Zo is mama uit haar lichaam gegaan. Daar ligt nog die handschoen, maar er zit geen hand meer in. Daar ligt nog mama's lichaam, maar er zit geen mama meer in. Begrijpen jullie het een beetje?'

Hij strijkt de brief glad. Voelt hij toch iets van tranen opkomen? Had God zijn kind kunnen sparen? Ja! Kan hij het accepteren dat God dat niet deed? Ja! Vreemd genoeg wel. Jullie redden het wel, had de dominee tegen hem en zijn vrouw gezegd. Jullie leven dicht bij God. Hij leest verder. Weer het woord 'dankbaar' en nog eens. Dan draait hij het boekje om waar hij de brief in bewaard heeft. *Ontboezeming. Dagboek van een dankbare moeder.* En dan valt het kwartje. Een kwartje zo zwaar als een halterschijf. Dankbaarheid! Dat is het! Dat moet de overlevingsstrategie van zijn kind zijn geweest. Op het eerste gezicht had ze weinig om dankbaar voor te zijn. Alle nieuws was slecht nieuws. Meer dan honderd kuren en behandelingen. Ze werd gesloopt. Maar ze bleef dankbaar. Dankbaarheid verjaagt boosheid en wrok. Dankbaarheid tilt het hoofd omhoog naar boven. Ze zocht letterlijk naar tienduizend redenen van dankbaarheid. Bleef ze dankbaar omdat ze God kende, die om mensen geeft, die naar hen, kwetsbare mensen, toe kwam om aan hen gelijk te worden? Hield dat haar op de been? Zelden was ze chagrijnig, nooit boos op God. Dat is haar boodschap over het graf heen. Haar erfenis. Hij glimlacht. Zijn dochter schreef in haar blogs ook vaak in de derde persoon enkelvoud.

Bert Wiersema is kinderboekenschrijver.

Gezamenlijke dovenpredikant GKv en NGK

Ds. Kees Smit, sinds kort dovenpredikant namens de GKv (0,6 fte) en verbonden aan de GKv Kampen-Noord, wordt ook dovenpredikant namens de NGK (0,3 fte). Hij volgt daarmee Elselie de Jong op, die jarenlang als kerkelijk werker namens de NGK actief was in het dovenpastoraat, maar daarmee is gestopt. De GKv en de NGK zijn allebei lid van het Interkerkelijk Dovenpastoraat.

Predikantenvereniging voor GKv en NGK

De GKv-predikantenvereniging heeft met algemene stemmen besloten zich open te stellen voor NGK-predikanten, zodat er een GKv/NGK-predikantenvereniging kan ontstaan. De beroepsvereniging, aangesloten bij vakorganisatie CGMV, is actief in het organiseren van predikantencongressen over actuele thema's en als belangenbehartiger voor predikanten bij onderwerpen als arbeidsvoorwaarden, rechtspositie en kerkelijk personeelsbeleid. De NGK kent geen predikantenvereniging, maar een werkgroep die conferenties voor predikanten en partners organiseert.

CGK-classis zet relatie NGK-CGK in Kampen op scherp

De CGK-classis Zwolle vindt dat de CGK Kampen niet langer mag accepteren dat de NGK Kampen kerkleden met een homoseksuele relatie welkom heet aan het avondmaal. De NGK en de CGK Kampen werken al jaren samen, inclusief een jaarlijkse gezamenlijke avondmaalsviering. Volgens de classis moet de CGK Kampen haar besluit om deze NGK-praktijk 'te dragen' terugdraaien wegens strijdigheid met synodebesluiten over homoseksuele relaties. Overigens kennen heel wat CGK-gemeenten, onder meer in de classis Zwolle, dezelfde praktijk als de NGK Kampen.

CGK/NGK Arnhem opnieuw in de wacht

De CGK-classis Apeldoorn heeft haar toestemming aan de CGK/NGK-samenwerkingsgemeente (Kruiskerk) in Arnhem om vrouwelijke ouderlingen en diakenen te benoemen ingetrokken. De classis is na protesten vanuit de CGK tot de conclusie gekomen dat de synodebesluiten onvoldoende ruimte bieden voor de eerder verleende toestemming. De classis is nog steeds positief over het 'lange en zorgvuldige traject' dat Arnhem heeft doorlopen sinds de gemeente 22 jaar geleden uitsprak principieel voorstander te zijn van vrouwen in de ambten. Daarom wil de classis graag dat de volgende CGK-synode zich buigt over de 'nood en pijn' van samenwerkingsgemeenten die zich klem voelen zitten tussen de tegengestelde besluiten over vrouwelijke ambtsdragers van enerzijds de CGK en anderzijds de GKv en de NGK. De Kruiskerk beraadt zich op het nieuwe classisbesluit.

Komen en gaan

Beroepbaar (NGK): A.C.H. Langbroek-Knoeff. Zij werkt namens de Overseas Missionay Fellowship als docent en mentor aan een theologische hogeschool in Medan, Indonesië.

Kernredactie

Bram Beute, Debbie den Boer, Esther de Hek (hoofdredacteur), Peter Hommes, Leendert de Jong (hoofdredacteur), Pieter Kleingeld, Erik Koning (eindredacteur), Jordi Kooiman (eindredacteur), Maarten van Loon, Karel Smouter, Geranne Tamminga, Tineke Verhoeff (beeldredacteur thema).

Brede redactie

Kernredactie plus Rob van Houwelingen, Hans Schaeffer, Peter Strating, Hans Vel Tromp.

Medewerkers

Koert van Bekkum, Ad de Boer, Eline de Boo, Els van Dijk, Han Hagg, Myriam Klinker-De Klerck, Jan Kuiper, Roel Kuiper, Almatine Leene, Bas Luiten, Jan Mudde, Dicky Nieuwenhuis, Maurits Oldenhuis, Anko Oussoren, Dingeman Quant, Wim van der Schee, Paul Smit, Jeroen Sytsma, Roel Venderbos, Maarten Verkerk, Martine Versteeg, Dick Westerkamp, Jeannette Westerkamp-Stegeman.

Redactieadres

† Hazeveld 115, 3862 XA Nijkerk, 033-750 67 87, redactie@onderwegonline.nl.

Lezersservice

Voor abonnementen, adreswijzigingen, opzeggingen en bezorgklachten: SPAbonneeservice, A. van Leeuwenhoekweg 34, 2408 AN Alphen aan den Rijn, 088-1102060, administratie@onderwegonline.nl.

OnderWeg in braille, grootletter en audio

OnderWeg is beschikbaar in passende leesvormen bij de Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechthzienden (CBB). Neem voor meer informatie contact op met de CBB: 0341-565499.

Abonnementenprijzen

Jaarabonnement: € 48,50 (studenten € 24,25,- / Europa € 85,- / buiten Europa € 115,-).

Halfjaarabonnement € 26,75.

Abonnement *OnderWegOnline*: € 37,50.

Proefabonnement: drie maanden gratis.

Neem voor het afsluiten van een abonnement contact op met de lezersservice (zie hierboven) of vul uw aanvraag online in op www.onderwegonline.nl.

IBAN: NL89INGB0000404945 t.n.v. Gereformeerde Persvereniging *OnderWeg*.

Persvereniging

OnderWeg is een uitgave van de Gereformeerde Persvereniging *OnderWeg*.

Informatie: Marga van Gent-Petter (secretaris), persvereniging@onderwegonline.nl.

Bestuur Persvereniging

Bernard Bos, Marga van Gent-Petter, Aad Lootens, Roel de Ruiters, Hillie van de Streek en Tjirk van der Ziel.

Adverteren

Nico Postuma, 06-139 959 05, adverteren@onderwegonline.nl.

Zie voor de formaten, tarieven en verschijningsdata www.onderwegonline.nl/adverteren.

Vormgeving

Bredewold. Creatie, web & print. Postbus 86, 8090 AB Wezep, 038-376 33 90, fax 038-376 53 03, onderweg@bredewold.nl, www.bredewold.nl.

Technische realisatie en druk

Zalsman B.V., Steinfurtstraat 1, 8028 PP Zwolle, Postbus 1025, 8001 BA Zwolle, 038-467 00 70.

www.onderwegonline.nl

www.facebook.com/onderwegonline

www.twitter.com/onderwegonline

'Ik ervaar diepe vrede en ben heel blij'

Ze hoorde het vorig jaar februari: borstkanker met uitzaaiingen. Kerst zal ze niet halen, vertelt Hettie Ophoff (43) op een dinsdagmiddag in november. 'Jezus wilde kwetsbaar zijn. Ook ik voel me elke dag naakter en kwetsbaarder worden richting Jaap en de kinderen.'

tekst Sjoerd Wielenga

beeld Lidy van Veen | Hans en Lidy Fotografie

Ze ligt op een ziekenhuisbed in de woonkamer. Uitzicht op de tuin. Haar man Jaap, predikant van de GKV Zwolle-Noord, zit op de bank. 'De kanker zette ons leven niet op de kop. We weten al wat het is om iets ergs mee te maken; ik worstel heel mijn leven met traumatische gebeurtenissen uit mijn jeugd. Ik wist direct al dat ik niet zou overleven. Ik kreeg een beeld van God waarin Hij de rode loper uitlegde: het is klaar, je mag thuiskomen. Ik werd er heel blij van, het is genade. Niet dat ik denk: yes, ik mag sterven. Ik zou graag genezen. Ik heb nog honderd plannen.' Hettie zag God de afgelopen maanden aan het werk. Bijvoorbeeld toen ze een vrouw in een winkel iets vertelde over de vrede die ze ervaart, en toen die vrouw de liefde tussen Jaap en Hettie zag. 'Zij keert nu terug naar God.'

Of toen Buurtzorgmedewerkers zich verwonderd afvroegen hoe het kan dat hier zo'n gelukkige sfeer hangt. 'Omdat ik een diepe vrede ervaar en heel blij ben.' Maar, haast ze zich te zeggen, al het goede dat ze ervaart staat 'naast de shit'. Ze ervaart nog steeds dingen die stuk zijn. 'Ik kan het niet heel maken, daarvoor is Jezus gestorven.'

Majestueus

Elke dag merkt Hettie dat haar lichaam minder kan. Ze moet Jaap, Jedinja (19) en Ruard (20) – die op kamers wonen – loslaten. Ze vertelt over haar eigen moeder, die nog leeft. 'Ze heeft mij verstoten, doodverklaard en ontferd.' Jaap: 'Jij was toen 20 jaar. Ruard is nu 20 en verliest zijn moeder door het sterven. De geschiedenis herhaalt zich, maar het verschil is: nu gebeurt het

in harmonie en vrede. Toen we hier kwamen wonen, noemden we ons huis "Huis van Vrede". Er is hier ook echt vrede: Gods vrede. We maken niemand in ons leven verwijten. We trekken ook niet aan het touw van: ik wil sterven versus: er is in Jezus' naam nog genezing mogelijk. Nee, God is aanwezig in onze gebrokenheid en onze kwetsbaarheid. Ook in het donkere dal wil Hij bij jou zijn.'

Hettie: 'God is altijd aanwezig geweest in mijn leven. Ik geloof dat Hij dan ook met mijn kinderen en Jaap zal zijn. Ik leef zo meteen verder op een plek waar

Op 5 december, twee weken na dit interview, is Hettie Ophoff overleden.

ik hoor en daardoor kunnen de levens van Jaap en de kinderen óók verdergaan. Dat is majestueus, ingenieus en een mysterie.'

Natuurlijk had ze langer voor de kinderen willen zorgen. 'Het was te kort en te weinig. Tegelijkertijd ervaar ik genade dat ik negentien en twintig jaar voor ze mocht zorgen.' Ze huilt. Dan: 'Maar als ze 30 zijn, weten ze hoe mama over de dingen dacht. Ik heb verdriet dat ze zonder mij verder moeten. Maar de wetenschap dat er voor ze gezorgd zal worden, voert de boventoon.'

Jaap: 'Het is te vroeg, absoluut. Ik word als ouder gehandicapt. Hettie heeft wijsheid die ik niet heb, zij kan gesprekken voeren die ik niet zou durven voeren. Ik ga haar missen. Laten we het niet mooier maken dan het is. Maar: God gaat mee. Hij is er elke dag. Dat zeg ik niet omdat ik dat zo moet geloven. Nee, Hij is in ons aanwezig.'

33 jaar

Soms kon Hettie gefrustreerd zijn over kleine dingen, zoals morfine- en dexamethasonlijnen die in de knoop zitten

als ze wilde slapen. 'Dan zei ik tegen Jaap dat dat gewoon klote was.' Bozer kon ze worden om het onrecht in haar leven en dat het wéér niet liep zoals zij hoopte. Dat was in maart, toen ze steeds zieker werd en de artsen niet konden ontdekken wat er aan de hand was. 'Boosheid hoort bij de emoties van God. Je mág boos zijn als je onrecht overkomt. Boosheid is mooi, want het geeft richting. Je beseft wat je wilt: genezen.' Nu ervaart ze vooral vrede. Ze denkt vaak aan Jezus' laatste dagen. Ook Hij wist dat Hij ging sterven. 'Hij werd 33 jaar, ik 43. Ik ervaar steeds meer hoe het voor Hem geweest moet zijn. Hij wilde kwetsbaar zijn. Ook ik voel me elke dag naakter en kwetsbaarder worden richting Jaap en de kinderen. Ik moet werkelijk álles vragen. Er blijft weinig eigenheid over. Dat is heel heftig. Het is pure overgave.'

Drinken

Onlangs vroeg een vriendin aan God hoe ze Hettie kon helpen. Ze kreeg een beeld van een zalving. Hettie vraagt Jaap of hij een oliepotje wil pakken in

een mandje onder het bed. Tegen de interviewer: 'Ruik maar even. Lekker hè?' De vriendin had haar hoofd gezalfd met deze bruidsolie. 'Ik voelde me zó ontzettend gezien. Alsof God zei: "We zijn onderweg. Je gaat sterven en Ik ga met je mee. Maar voor die tijd mag je gezalfd worden." Ik kan niet uitleggen hoe diep het gaat dat God laat zien dat Hij erbij is. Het is te groot om daar woorden aan te geven.'

>> 'Ik zeg tegen iedereen: tot ziens' <<

Drie dagen later vierden ze met achttien mensen in de huiskamer het avondmaal. Jaap had lekker stokbrood gehaald bij de bakker en, zegt hij: 'Een góede fles wijn.' Hettie lacht. 'Echte wijn.' De fles werd verdeeld over achttien plastic wijnglazen, voor de gelegenheid bij Blokker gekocht. Het brood werd in rode tapenade gedoopt. Ze zongen liederen en iemand hield een inleiding over de woestijn als symbool van kwetsbaarheid. Jaap: 'Maar ook van gevonden en gezien worden. Dat er licht schijnt in de gebrokenheid.' Hettie: 'Ook tijdens de viering kregen boosheid en verdriet een plek. Het was zó indrukwekkend... We drinken totdat Jezus terugkomt. En totdat Jaap en de kinderen sterven en bij mij komen. Tot die dag komt, blijven we de wijn drinken en het leven vieren.' Ze zag een aantal vrienden die dag voor het laatst. 'Ook het afscheid proberen we te vieren, want je ziet elkaar terug. Ik zeg tegen iedereen: tot ziens. Ja, het is echt: tot ziens. Tot God.'

Sjoerd Wielenga is zelfstandig journalist, tekstschrijver en eindredacteur.

Hettie Ophoff: 'Ik kan niet uitleggen hoe diep het gaat dat God laat zien dat Hij erbij is.'

Onderweg met pelgrimspsalmen

Eén van de meest gecoverde muzieknummers is Leonard Cohens 'Hallelujah' – een lied dat eindigt met een gebroken en koud halleluja van iemand die zijn geloof in de liefde is kwijtgeraakt. De uitdrukking raakte Jan Martijn Abrahamse en hij koos het als titel voor zijn boek *Breekbaar Halleluja* over de Bijbelse pelgrimspsalmen (een uitgave van KokBoekencentrum). De pelgrimspsalmen (Psalm 120 tot 134) tonen hoe breekbaar ons leven met God is, hoe kwetsbaar onze aanbidding is. Ze laten ons zien dat leven met God een reis is met allerlei

uitdagingen, vragen en ervaringen. Het valt eenvoudigweg niet mee om te leven voor God in de wereld van vandaag. Maar de psalmen zijn volgens Abrahamse ook theologische liederen die ons leren hoe te bidden, waarop te hopen en, bovenal, hoe te leven. Abrahamse kiest er daarom voor om deze psalmen te lezen als een bron om in deze tijd opnieuw te leren wat het betekent om als pelgrims samen onderweg te zijn. Om het onderlinge gesprek op gang te brengen is elk hoofdstuk voorzien van een aantal zogenoemde 'doorvragen' en 'doordaden'.

Christelijk perspectief op migratie

Dit najaar verscheen in opdracht van de Protestantse Kerk Nederland het boek *Van migrant tot naaste*. Aanleiding voor het boek was een inleiding van prof.dr. Dorottay Nagy tijdens de generale synode van dit kerkverband. Nagy is ervan overtuigd dat er aan de twee belangrijkste motieven voor een christelijk migratieperspectief – gastvrijheid en gerechtigheid – een derde moet worden toegevoegd, namelijk samenleven. Zij verwijst daarbij naar het verhaal van de barmhartige Samaritaan, waarin een vreemdeling uit

Samaria een naaste blijkt te zijn en ze stelt dat migratie ons primair uitdaagt om als migranten en niet-migrantenvreedzaam samen te leven als naasten. In het bij KokBoekencentrum uitgegeven boek wordt het geloofsperspectief op migratie verder uitgewerkt. Het boek begint met een hoofdstuk over Bijbels-theologische lijnen rond migratie. Ook worden mensen geïnterviewd die in het dagelijkse leven het geloofsperspectief op migratie onderzoeken en in de praktijk brengen. Daarnaast bevat het boek persoonlijke verhalen van migranten.

De Bijbel in één jaar

Voor degenen die als goed voornemen hebben om in 2019 de hele Bijbel in één jaar door te lezen, verscheen afgelopen maand bij het Nederlands Bijbelgenootschap de speciale *Bijbel in een jaar*. In deze editie van de Nieuwe Bijbelvertaling is de complete tekst van de Bijbel opgedeeld in 365 gedeelten. Voor elke dag van het jaar zijn er drie gedeelten geselecteerd: één uit het Oude Testament, één uit Psalmen of Spreuken en één uit het Nieuwe Testament. Het gekozen Bijbelrooster is gebaseerd op het project Bible in One Year van Alpha Nederland. Via de website van dit project (bijbeljaar.nl) is het ook mogelijk om dagelijks drie Bijbelgedeelten voorzien van praktische uitleg via de e-mail te ontvangen.

Bijbeluitleg voor tieners met autisme

Bijbelse dagboeken voor tieners zijn er in alle soorten en maten. In de praktijk blijken echter maar weinig dagboeken geschikt voor tieners met autisme. Zo wordt er in een dagboek vaak na het lezen van de Bijbeltekst een sprong gemaakt naar het hier en nu om het Bijbelgedeelte toe te passen op het dagelijkse leven. Een begrijpelijke benadering, maar voor kinderen met autisme is het vaak een te grote stap. Daarnaast worstelen zij met de beeldtaal die wordt gebruikt om de Bijbel uit te leggen of over het geloof te spreken. Daarom verscheen afgelopen maand bij Columbus het *Bijbels dagboek voor tieners*, onder redactie van Tera Voorwinden en Jenneke Wolvers. Het dagboek heeft een vaste structuur waarbij eerst wordt gekeken wat er precies staat in de tekst en wat het betekent, voordat men bespreekt wat het voor jou persoonlijk betekent. De schrijvers vermijden beeldtaal en zetten in op het bieden van heldere uitleg, concrete toepassingen en interessante weetjes. Een afneembare sticker maakt duidelijk dat het dagboek geschikt is voor tieners met autisme.

>> Column

Meer dan daders

Het viel me laatst weer eens op: hoe een avondmaalsviering onder gereformeerden culmineert in de volkomen verzoening van al onze zonden. Alles werkt daarnaartoe. Na deze woorden valt de stilte of begint de muziek, en mag je geestelijk proeven dat jouw zonden vergeven zijn. Wat je intussen ook proeft, is dat jij vooral een dader bent. Van daders moeten zonden vergeven worden. Slachtoffers hebben zoiets niet nodig. Hoe centraler vergeving van zonden staat in de kerk, hoe meer je jezelf als een dader leert zien. Dan is het omschakelen met Kerst. Om Kerst te vieren moet je juist even ophouden met dader-zijn. Tijdens de Eerste Wereldoorlog bleken gewone soldaten dat goed door te hebben. Kerst vraagt om een bestand, vonden ze, tot ergernis van de legerleiding. Het was bepaald niet de bedoeling dat ze zouden merken dat die soldaten aan gene zijde mensen waren, en niet maar daders. Maar de soldaten hadden gelijk. Bewust of niet, ze voelden dat dit precies is waar Kerst je bij stilzet: mensen zijn zo veel meer dan daders. Ze zijn ook lijdens, mazzelaars of pechvogels. Je kunt van ze houden, of ze nu dader zijn of niet.

>> Om Kerst te vieren moet je juist even ophouden met dader-zijn <<

Dat doet God in ieder geval met Kerst. Als het alleen om daders ging, had Hij net zo goed als volwassene op aarde kunnen verschijnen: dader onder de daders. Nu wordt Hij geboren: mens onder de mensen. Hij identificeert zich met mensen, dertig jaar lang, vóór Hij iets gaat doen. Hij wil delen in wat je overkomt, in wat je moet uithouden, in wat nu eenmaal zo is, en waar je niets aan kunt doen.

Het lichaam van Christus dat we delen bij het avondmaal is niet alleen gekruisigd, het is ook geboren, besneden, gegroeid, gezalfd, gekust en geliefd. Het smaakt dus naar veel meer dan volkomen verzoening van al onze zonden. Gods Zoon werd mens om mensen zonen en dochters van God te maken. Dat smaakt niet naar dader-zijn, maar naar geliefde-zijn, inclusief alles. Misschien toch maar eens iets doen aan die avondmaalsformules, na het kerstbestand.

Wim van der Schee is beroepbaar predikant in de PKN.

For
God
so
LOVED
the world,
that
HE
gave
HIS
only
BEGOTTEN
Son
that whosoever
BELIEVETH
in Him
should not
perish,
but have
EVERLASTING
life

*Want God had de
wereld zo lief dat Hij
zijn enige Zoon heeft
gegeven, opdat iedereen
die in Hem gelooft niet
verloren gaat, maar
eeuwig leven heeft.
(Johannes 3:16)*

3:16

In Malawi ontmoette ik enkele jaren geleden iemand met een fraaie stropdas, waarop Johannes 3:16 (King James Version) te lezen stond: *For God so loved the world, that He gave His only begotten Son, that whosoever believeth in Him should not perish but have everlasting life.* Elk woord stond in een ander lettertype, in alle soorten en maten en kleuren. Net zo divers als de wereld waarover de tekst gaat. De man keek enigszins verbaasd, bijna teleurgesteld, toen ik niet hemzelf, maar alleen zijn stropdas wilde fotograferen.

tekst en beeld **Rob van Houwelingen**

Deze tekst over Gods liefde voor de wereld staat onbetwistbaar boven aan de top tien van meest geliefde Bijbelteksten. Het is de tekst waarnaar het meest verwezen wordt op internet. De woorden hebben zo veel zeggingskracht dat je haast bang bent er afbreuk aan te doen wanneer je probeert er iets over te zeggen of schrijven. Toch zijn er minstens twee populaire boeken aan dit éne Bijbelvers gewijd, één van Max Lucado en één van David Pawson. Verder heeft Johannes 3:16 een eigen pagina op Wikipedia en er circuleren onder christenen allerlei cadeau-artikelen met deze tekst, zoals T-shirts, armbandjes, sleutelhangers, mokken, zelfs teenslippers. Soms zegt de aanduiding '3:16' genoeg.

Toevoeging

Meestal wordt aangenomen dat het Jezus zelf is die deze uitspraak doet, maar dat is nog maar de vraag. Johannes 3 gaat over het nachtelijke gesprek tussen Jezus en Nikodemus. In vers 3 tot 13 spreekt Jezus in de ik-vorm en in de tegenwoordige tijd, maar vanaf vers 16 is er een overgang naar de verleden tijd en de hij-vorm. Er staat niet: God had de wereld zo lief dat Hij *Mij* heeft gegeven. Verschillende uitleggers denken daarom dat de dialoog met Nikodemus na vers 15 is afgelopen en dat vers 16 tot 21 (ingeleid met 'want') dan een toevoeging van de schrijver moet zijn, dus niet van Jezus maar van Johannes: zijn theologische nabeschouwing op het gesprek. Temeer omdat dezelfde auteur in zijn eerste brief de beroemde woorden

schrijft: 'God is liefde' (1 Johannes 4:8 en 16b). Zou hij deze gedachte ook vastgeknoopt hebben aan het gesprek tussen Jezus en Nikodemus?

Toch denk ik dat het wel degelijk Jezus was die dit zei. Zo plotseling is de overgang namelijk niet, als je nauwkeurig kijkt. Volgens vers 14 had Jezus al in de derde persoon over zichzelf gesproken, als de Mensenzoon. Bovendien doet Hij daar een aankondiging – dat er hemelse dingen op aarde onthuld zullen worden – die Hij vervolgens gaat uitleggen. 'Want' (het begin van vers 16) leidt niet een argumentatie van de evangelist in, maar onthult de onderliggende reden van Gods weloverwogen plan: Hij deed dit uit liefde. Zijn liefde voor de wereld was zo groot als de liefde voor je bloedeigen kind.

Kerstcadeau

De wereld? Deze term (in het Grieks *kosmos*) betekent bij Johannes doorgaans 'mensenwereld': alle culturen die er zijn, en die meestal afwijzend staan tegenover hemelse dingen. Het is uitgerekend die negatief ingestelde wereld waaraan God zijn Zoon heeft 'gegeven', dat wil zeggen ter beschikking gesteld, weggeschonken, prijsgegeven. Je zou bijna kunnen zeggen: God heeft zijn Zoon op de wereld losgelaten, en daarmee heeft Hij de mensen op zijn Zoon losgelaten.

Die Zoon van God kwam in Betlehem ter wereld en werd in een voederbak gelegd. Gods kerstcadeau. Maar dat was geen vredig tafereeltje, want het kruis stond bij wijze van

>>

spreken vlak om de hoek. Dat merk je als het gezin van Jozef en Maria meteen moet vluchten en alle leeftijdgenootjes van Jezus uit het dorp worden afgeslacht. Dus dát staat deze Zoon te wachten... En zijn hemelse Vader is bereid die prijs te betalen. Uit liefde voor de mensenwereld. Zelfs als zijn eniggeborene door mensenhanden ter dood zal worden gebracht.

Ondertoon

Johannes 3:16 lijkt een lieflijke tekst, maar er zitten donkere kanten aan, die we niet kunnen negeren. We horen de sombere ondertoon van de dood, die in de wereld heerst. Als er niets gebeurt, gaan alle mensen reddeloos verloren. De Mensenzoon *moet* hoog verheven worden, zegt Jezus in vers 14 over zichzelf: het is Gods achterliggende plan dat Hij wordt opgehesen aan de schandpaal van het kruis. Kindermishandeling door de hemelse Vader? Nee, God had de wereld lief! En zijn bloedeigen Zoon zal zich gewillig laten kruisigen op Golgota. Zelfvernietiging van een teleurgestelde idealist? Nee, God had de wereld lief!

Er is nog iets wat we niet over het hoofd mogen zien, hoewel het een detail lijkt in deze tekst. Vaak wordt het woordje 'zo' opgevat als aanduiding van de intensiteit van Gods liefde ('zo ontzettend lief had God de wereld'), maar in de Griekse zinsconstructie staat het helemaal vooraan, vooruitwijzend naar de tweede zinsdeel. Dus de woorden 'zo' en '(op)dat' corresponderen met elkaar. De Bijbel in 't Grunnigers, een vertaling in streektaal, heeft de zinsconstructie mooi weergegeven. 'Op zo'n menaaijer het God zain loaten dat e van mensken holdt: zien Zeun (...) het e der hènstuurd.'

Er staat dan ook niet: God houdt zo enorm veel van de wereld, dat ieder mens uiteindelijk in de hemel komt. Het is te kort door de bocht om Johannes 3:16 een *ticket to heaven* te noemen, zoals weleens gebeurt. Immers, het tweede zinsdeel noemt uitdrukkelijk de voorwaarde dat een mens moet geloven in de Zoon die door God ter wereld is gebracht. Wie niet in Hem gelooft, is zelfs al veroordeeld (vers 18). God gaf zijn Zoon een *ticket to earth*, kun je beter zeggen, en de vraag is: wordt hier op aarde geloof gevonden? Hoe gaan de mensen om met hun kerstgeschenk?

>> God gaf zijn Zoon een ticket to earth <<

In een wereld waarin Gods liefde wordt genegeerd of afgewezen, is het van belang om het evangelie van Jezus Christus door te geven en voor te leven. Het gaat om niets minder dan het eeuwige leven. Nu moeten we goed luisteren. Wie in de Zoon gelooft, die *heeft* eeuwig leven, horen we Jezus zeggen. Niet: die *krijgt* eeuwig leven in de hemel. Maar: die heeft het ware leven nu al in bezit gekregen. En het leven met God is altijd blijvend.

Nogmaals de Groningse vertaling, nu van het directe vervolg: 'Elk dij vertraauw in hom het, zel nait omkommen: dij blijft leven veur altied.' Deze belofte geldt zowel op het platteland van Nederland als in het middengebergte van Malawi.

Naam

Maarten Luther had geen stropdas om, voor zover ik weet, maar Johannes 3:16 lag hem wel na aan het hart. Hij had in zijn leven ervaren dat God liefde is en mocht graag zijn eigen naam toevoegen aan een Bijbeltekst. Zo zou hij gezegd kunnen hebben: 'Als God de wereld heeft liefgehad, moet Hij ook Maarten Luther liefhebben, want Maarten Luther hoort tot die wereld.' Je mag gerust je eigen naam invullen als het in de Bijbel over Gods liefde gaat. Zeker in het zicht van Kerst. Zo lief had God de wereld, zo veel geeft God dus ook om mij!

Rob van Houwelingen is hoogleraar Nieuwe Testament aan de TU Kampen en lid van de brede redactie van *OnderWeg*. Dit artikel is ontleend aan hoofdstuk 1 uit zijn boek *Onschatbare teksten. Een top-25 van geliefde passages uit het Nieuwe Testament met ongekende zeggingskracht* (Amsterdam (Buiten en Schipperheijn), 2014).

Om over na te denken of door te praten

1. Wat vind je van die cadeau-artikelen met Johannes 3:16 erop? Heb je zelf weleens zoiets aan iemand gegeven of van iemand gekregen?
2. Een veel gestelde kritische vraag komt hierop neer: als God de wereld liefheeft, waarom laat Hij dan al die ellende toe? Welk antwoord zou je op zo'n vraag geven met behulp van deze Eyeopener?
3. Wat betekent het concreet voor je dat Jezus ongeveer dit zegt: wie in de Zoon gelooft, heeft het ware leven al in bezit gekregen.
4. Op welke manier(en) kun je het kerstevangelie aan anderen doorgeven en voorleven?
5. Hoe kun je zeker weten dat God van je houdt?

**'MAAR AL MOET U NOG KORTE TIJD LIJDEN,
GOD, DE BRON VAN ALLE GENADE, HEEFT
U GEROEPEN OM IN CHRISTUS JEZUS DEEL
TE KRIJGEN AAN ZIJN EEUWIGE LUISTER.
GOD ZAL U STERK EN KRACHTIG MAKEN,
ZODAT U STAANDE ZULT BLIJVEN EN NIET
MEER ZULT WANKELEN.'**

(1 PETRUS 5:10)

‘Zalig alles wat niet normaal is’

Ingeborg Werkman is 30 jaar en ligt bijna de hele dag op bed. Als ze bovenop haar ziekte ook nog eens een terugslag krijgt, ligt ze met oorkappen op in een donkere kamer. ‘In het kerstevangelie vind ik eigenlijk niet zo veel weerklank. Ik heb meer met het lijdensverhaal: laat het aan mij voorbijgaan.’

tekst **Jasper van den Bovenkamp**

‘Mijn klachten begonnen in 2011. Ik volgde de opleiding tot röntgenlaborant in het Diakonessenhuis in Zeist, tot het om onduidelijke redenen niet meer ging. Daarna deed ik de deeltijdopleiding kinderopvang en ging ik vervolgens aan het werk. Maar toen ik op een dag van de bakfiets stapte en alles begon te tolleren, en ik geen idee meer had welke kant de kinderen waren opgestoven, heb ik me ziek gemeld. De volgende dag was mijn laatste werkdag. Ik heb myalgische encefalomyelitis (ME) in combinatie met dysautonomie, waardoor ik ook veel last heb van orthostatische klachten. Dat betekent dat ik ongeveer 10 tot 15 procent van de energie heb die mensen gemiddeld hebben. Als ik rechtop sta, schiet mijn hartslag omhoog en als ik langer dan tien minuten rechtop sta, word ik duizelig en misselijk. Alles wat afwijkt van liggen, kost mij extra energie. Het is ontzettend lastig op mensen over te brengen waar ik mee te kampen heb. Ik zeg altijd: het voelt alsof ik altijd een zware griep heb. Dat is enigszins te begrijpen.’

Gevaar

‘Mijn leven is – kort samengevat – de dag zien door te komen. Over het algemeen ben ik hele dagen thuis, waarvan ik het overgrote deel op bed lig. Nu de regen tegen de ramen slaat, gaat het hier binnen wel. Je trekt een gordijn

Ingeborg Werkman: ‘Als ik nu nog niet mag gaan, laat mijn leven dan in elk geval nuttig zijn.’

dicht, zet de kachel hoger en kruipt wat dieper onder de dekens. Maar zomers, als iedereen buiten leeft, zijn de dagen lastig.

Sinds 2016 zit mijn man vanwege hartproblemen ook ziek thuis. We spreken elkaar vrij weinig, ook al houden we van elkaar. Zelfs van samen eten komt het niet altijd. Het is mijn beschermingsmechanisme; ik kan gewoon niet te veel energie verbruiken.

Ik zit veel op sociale media, kijk tv en maak af en toe een afspraak met familie of vrienden. Daarnaast probeer ik eens in de zoveel tijd naar de breiclub hier even verderop te gaan. Ten slotte heb ik de medische afspraken waar ik naartoe moet.

Zicht op verbetering is er niet, tenzij er een medische doorbraak komt of een wonder gebeurt.

Of ik me eenzaam voel? Nee. Als sociale media wegval- len, ligt dat gevaar wel op de loer. Ik haal voldoening uit het lezen van gesprekken, het ontvangen van input en het delen van mijn kennis en ervaringen. Ik zit in een aantal groepen waar het bijvoorbeeld gaat over rolstoel- gebruik en ziek-zijn. Lotgenotencontact inderdaad.

Wat ik echt mis, is werken met kinderen. Dat heb ik in Zeist nog lang kunnen volhouden, onder meer door ba- siscatechese te geven. Maar hier, in de GKv Leusden, zijn de groepen te groot voor mij. En mijn gezondheid is ook achteruitgegaan.'

Oorkappen

'Naar de kerk ga ik op dit moment niet; het lukt gewoon niet. Ik ben nu bezig met een aanvraag voor een elek- trische rolstoel waar ik ook op kan liggen, zodat ik vaker naar de kerk kan. Via de kring heb ik wel een beetje contact met de kerkelijke gemeente; ze zijn hier een paar keer geweest. Een kring bij iemand anders bezoeken vraagt voorbereiding, omdat ik niet weet of ik daar een voor mij prettige houding kan hebben. Ik ben voor dit soort afspraken vooraf dagen energie aan het sparen en na afloop dagen aan het bijkomen. En ik loop het risico dat ik een terugslag krijg en mijn klachten enorm verer- geren, omdat ik te veel van mijn lichaam heb gevraagd. Dat heb ik al eerder gehad, doordat ik twee keer een uurtje rolstoeltraining had gehad. Ik kon amper meer naar de wc lopen, had flinke spierpijn, kon geen licht en geluid verdragen en lag dus de hele dag in een donkere kamer met oorkappen op. Als dit het leven is, dacht ik toen, dan hoeft het van mij niet meer.

De eerste keer schrok ik van die gedachte. Ik ben best positief ingesteld. Maar op zulke momenten kan ik de zin van het leven gewoon nauwelijks zien. Ik houd mij een

beetje vast aan wat Paulus schrijft in zijn brief aan de Filippenzen. Hij zegt: zolang ik op aarde ben, kan ik goed werk doen, maar sterven is winst, want dan ben ik bij Christus. Daar houd ik me aan vast: oké, als ik nu nog niet mag gaan, laat mijn leven dan in elk geval nuttig zijn.'

Kribbe

'In onze vorige flat in Zeist kwam ik in de lift eens een buurman tegen. "Ik vind het zo fijn om jou te zien", zei hij, "want door jou ziet mijn dochtertje dat je in een rolstoel niet alleen maar zielig en beperkt bent, maar dat je ook heel vrolijk kunt zijn." Dat zijn de kleine momenten dat je leven van waarde is, ook al doe je niks speciaals.

In die kleine dingen zit het voor mij. Vallen die straks ook weg – en dat kan: het negatieve scenario is dat het elk jaar minder wordt, totdat ik definitief op de donkere kamer beland – dan zeg ik rationeel: van mij mag het stoppen. Soms ben ik bang dat het die kant opgaat. Het maakt me voorzichtig in alles wat ik doe. Ik wil geen enkel risico lopen; elk uitstapje kan tot achteruitgang leiden.

>> 'Het negatieve scena-
rio is dat ik definitief op de
donkere kamer beland' <<

Op RTL zag ik eens een aflevering over terminaal zieke mensen die nog eens op vakantie gaan, als laatste uitje. Daar kan ik heel slecht tegen. Zij kunnen nog relatief veel én ze hebben uitzicht op het einde. Bij mij is het precies andersom.

Ondertussen word ik steeds kwetsbaarder, steeds meer afhankelijk van anderen. Ja, net als het kindje Jezus in de kribbe. Ik kan het niet helemaal onder ogen zien, maar ik ben natuurlijk afhankelijk van alles en iedereen. Toch doe ik de dingen het liefst zelf. Vragen en uitleggen wat ik wil, kost me in de regel meer energie. Maar in het kerstevan- gelie vind ik eigenlijk niet zo veel weerklank. Ik heb meer met het lijdensverhaal: laat het aan mij voorbijgaan.

Ook de Bergrede vind ik heel mooi, omdat het eigenlijk één groot pleidooi is voor het andere, het afwijkende. Zalig alles wat niet normaal is. Je wilt je er niet op laten voorstaan, maar soms denk ik: misschien heb ik een klein streepje voor. Zo'n gedachte kan wat verlichting geven.'

Jasper van den Bovenkamp is schrijver en journalist bij STUDIOJC.

Stichting
Bootvluchteling

HET ZAL JE KIND MAAR ZIJN

Kamp Moria op Lesbos is overvol met mensen die wachten op hun asielprocedure. Onbeschermde tegen de winter en met te weinig medische en psychische zorg. Wij laten ze niet in de kou staan.

HELP JIJ?

bootvluchteling.nl/warmtevoorlesbos

NL97 RBRB 0918 9326 37

t.n.v. Stichting Bootvluchteling

Donatus

De kerken- en monumentenverzekeraar

Wat een groot orgel hè?!
Ik mag van de organist niet aan
de knoppen komen. Maar wel
op de bank zitten!

Donatus verzekert vertrouwd

www.donatus.nl

Met z'n vieren rondkomen van 25 euro per week

'Dat Jezus in armoede geboren is, dat helpt mij'

Derisma (42) moet samen met haar man en twee dochters (13 en 11 jaar) rondkomen van 25 euro per week. 'Op het moment dat we zo bedrogen waren, kon ik niets met de boodschap dat Jezus ook geleden had. Ik was vooral heel boos.'

tekst **Esther de Hek en Ronald Koops**

'Mijn man zegt altijd: "Mijn gezin is mijn rijkdom." Zo ervaar ik dat ook. De warmte en het contact vinden we belangrijk als gezin. Daarom eten we altijd samen aan tafel en nooit op de bank. We vinden het belangrijk om regelmatig tijd met elkaar door te brengen.

We hebben geen betaalde baan – we zijn beiden afgekeurd – maar we doen wel veel vrijwilligerswerk. Via de woningbouw zijn we buurtcoach. We houden de buurt in de gaten op zwerf-afval, overlast, enzovoort. Ook zijn we vrijwilliger bij onze kerk, Hoop voor Noord.

Vanaf 2010 zijn we in de schulden terechtgekomen (lees het verhaal hierachter via de link onderaan dit artikel, EdH). Onze vaste lasten zijn hoger dan onze inkomsten. Daarom hebben we op dit moment met z'n vieren maar 25 euro per week te besteden. Om die reden gaan we sinds kort ook naar de voedselbank.

Ja, ik voel me kwetsbaar als we op woensdag naar de voedselbank moeten. Vooral omdat onze kinderen lijden onder onze financiële situatie. We kunnen onze meiden bijvoorbeeld geen zakgeld geven. Dat je als moeder steeds nee moet zeggen tegen soms de kleinste wensen van je kinderen maakt verdrietig – ook wij willen graag het beste voor onze meiden.'

Bewindvoerder

'Op het moment dat we ontdekten dat we door een voorgangersechtpaar financieel bedrogen waren, was ik kapot. Ik werd letterlijk heel ziek. Deze mensen waren meer dan familie voor ons. Bij kwetsbaarheid denk ik aan het moment dat ik bij de bank de afschriften bekeek waaruit bleek dat we inderdaad heel

erg waren opgelicht – ik voelde me niemand meer, uitgekleed. Het heeft ons ontzettend geschaad in het vertrouwen in mensen, ook in christenen. Onze bewindvoerder is vijf keer voor een gesprek bij ons thuis geweest, omdat vooral mijn man hem gewoon niet vertrouwde. We werken aan het weer meer vertrouwen krijgen, maar dat heeft tijd nodig. Daarom zijn we zo dankbaar dat we in onze gemeente Hoop voor Noord terecht zijn gekomen. We konden daar op onze eigen manier kennismaken met de gemeente, in ons eigen tempo. En we konden daar ons verhaal kwijt en ook onze vragen over waarom ons dit moest overkomen.'

Deur

'Op het moment dat we zo bedrogen waren, kon ik niets met de boodschap dat Jezus ook geleden heeft. Ik was vooral heel boos. Later is dat pas gekomen en ben ik gaan inzien dat Jezus in armoede geboren is en diepgegaan is voor ons. Dat helpt mij en daardoor kijk ik toch anders naar onze situatie.

Er is veel gebeurd, maar we hebben elkaar tenminste nog. We redden het wel. Misschien zijn er wel mensen die het nog moeilijker hebben dan wij. En mijn deur staat altijd open. We hebben het niet breed, maar voor andere mensen heb ik altijd eten als ze het nodig hebben. Als iemand binnenkomt en ik eten heb, dan mag hij of zij mee-eten, altijd. Soms denken mensen dat dat niet te betalen is. Maar weet je, dan improviseer ik wel wat.'

Lees een uitgebreid interview met Derisma in het blad Oogst: www.thdv.nl/actueel/podcast (onder 'Voedselbank').

Philip Troost over kwetsbaarheid

‘Ik wil het hippe eraf halen’

Kwetsbaar-zijn is in. Het boek *De kracht van kwetsbaarheid* van Brené Brown scoort. We willen kwetsbaar zijn, en als dit nog niet zo is, willen we per se kwetsbaar worden. Maar hoe doe je zoiets? Wat is kwetsbaarheid eigenlijk? Theoloog en trainer Philip Troost: ‘Het kerstkind is de enige mens die kwetsbaar moest worden.’

tekst **Leendert de Jong** beeld **Hans van Sloten**

Er zijn nogal wat omschrijvingen van kwetsbaarheid. Hoe omschrijf jij dit woord?

‘Ik zeg eerst wat het woord niet is: het is niet het tegenovergestelde van kracht. Als dit zo zou zijn, dan wordt het of of, je bent óf kwetsbaar óf krachtig. Daar raak je gesplitst van. Ik kies voor het Bijbelse beeld van kwetsbaarheid: een kind, worden als een kind. Wat is het kenmerk van een kind? Dat het zichzelf niet kan redden. Het heeft hulp nodig en moet gedragen worden.’

Wat betekent dat?

‘Het geeft een soort kader om verder na te denken over kwetsbaarheid. Waarom is het zo moeilijk om kwetsbaar te zijn? Omdat wij onszelf willen redden. Daarom kan ik niet zo veel met wat je

vaak hoort: dat wij kwetsbaar moeten worden. Zo’n uitspraak suggereert dat wij ergens naartoe moeten. Dat geloof ik niet. Ik geloof veel meer dat wij ontmaskerd moeten worden in hoe we steeds weg willen blijven bij wie we eigenlijk zijn. Kwetsbaarheid gaat over onze identiteit. Ik weet dat kwetsbaar-zijn hip is. Je kunt ermee scoren. Maar hoezo hip? Het is een immense opgave om te erkennen dat en hoe je kwetsbaar bent.’

Het heeft toch iets moois om je kwetsbaar te tonen? Dat je zegt: ik weet dat ik faal, dat accepteer ik?

‘Dat is zo. Maar feitelijk is zoiets slechts de eerste stap in de goede richting. Mijn punt is dat door dat “kwetsbaar-zijn is hip” kwetsbaarheid een middel wordt tot een doel – bijvoorbeeld om de kerk

warmer te maken en de wereld humaner – of een weg naar overwinning. Je sluit dan precies aan bij de maakbaarheids-cultuur van onze samenleving. Ergens zijn we moe van het moeten presteren, het doenerige, en daarom is kwetsbaar-zijn hip. Maar intussen willen we onze zelfredzaamheid en maakbaarheid niet opgeven. Daarmee wordt kwetsbaarheid een nieuw middel voor dezelfde oude doelen. Als het iets wordt als “overwinnen door kwetsbaarheid” of kwetsbaar worden om Gods kracht zichtbaar te maken, dan maken we er weer iets moois of krachtigs van, om maar bij de echte kwetsbaarheid weg te blijven.’

Wat is echte kwetsbaarheid dan?

‘Kwetsbaarheid is de erkenning van je realiteit als mens. God maakte de mens

en gaf hem het goede leven. Doordat de mens zich vergreep aan de kennis van ook het kwaad, is de mens zich in één klap van zijn kwetsbaarheid bewust. In je naakte mens-zijn oog in oog staan met de macht en kracht van het kwaad, dat is overweldigend, beangstigend, dodelijk. Je voelt tot in het diepst hoe kansloos je bent. Los van God is dat niet te doen.'

En dus?

'Wil ik elk idee dat kwetsbaar-zijn mooi of krachtig is tackelen. Ik wil het hippe eraf halen. Het is vooral beangstigend en ondoenlijk. Het doet zeer, het is beschamend, riskant. Als kwetsbaarheid in de mode is, begin ik het te wantrouwen. Is dit de zoveelste poging om onszelf te redden, de wereld te verbeteren en intussen niet echt te erkennen dat je daarvoor bij Jezus moet zijn en dat jij dit niet kunt? Zeker, als mensen hun kwetsbaarheid echt gaan erkennen en tonen, gebeuren er mooie dingen: er komt verbondenheid, menselijkheid, echtheid. Maar als we kwetsbaar willen worden om dit voor elkaar te krijgen, is het al niet meer echt kwetsbaar. Want kwetsbaarheid gaat er juist over dat je het kwaad niet zelf kunt weerstaan. Dat je daarvoor te broos, te beschadigd, te onvolmaakt, te zelfzuchtig bent. Kwetsbaar-zijn is dat je eerlijk bent over hoe kansloos je bent als mens, als wereldverbeteraar, als redder.'

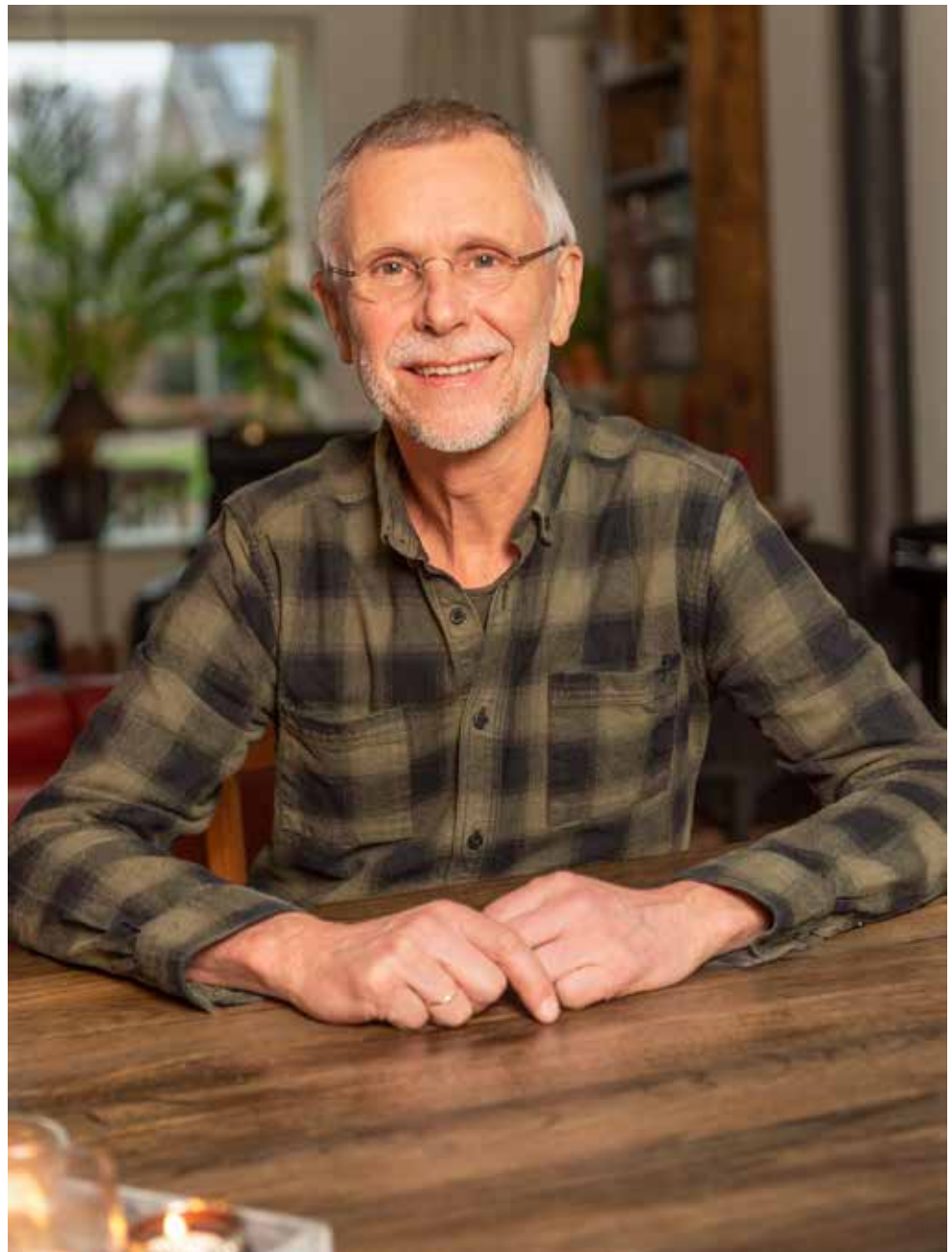
Hier zit een sterk christelijk element in. Stel dat jij wordt uitgenodigd om over kwetsbaarheid te spreken voor een collegezaal met niet-christelijke studenten. Wat vertel je dan?

'Dan kan ik het gewoon hebben over het feit dat de realiteit van kwetsbaar-zijn zich niet laat ontkennen. Daarmee heeft iedereen te dealen. Je hebt je mens-zijn te nemen.'

Een student zegt: waaruit blijkt dit dan?

'Dan hoef ik maar een paar voorbeelden

» 'Ik weet dat kwetsbaar-zijn hip is. Maar hoezo hip?' «

Philip Troost: 'Het is een immense opgave om te erkennen dat en hoe je kwetsbaar bent.'

Heilige verontwaardiging

Laat ik eerst vertellen dat onze dochter alleen een pietensmuts droeg toen ze op 5 december Sinterklaas vierde – geen roetvegen en rood gestifte lippen, laat staan een zwart geschminkt gezichtje. Het punt is wat mij betreft gemaakt: als Zwarte Piet door steeds meer mensen ervaren wordt een als stereotyperende of zelfs racistische figuur, is het klaar.

Ondertussen lagen er vijf volle weken achter ons waarin weer eens duidelijk werd waar Nederland goed in is: vanuit twee kampen elkaar de pan uitvegen. Dit keer ging het over Zwarte Piet. Maar er was ook de onbehouwen voetbalcommentator Johan Derksen, die aanzette tot een binnenlandse tweestrijd: hij had uitspraken over homo's gedaan die als pijnlijk werden ervaren, daarom eiste bekend en minder bekend Nederland, ongelovig en gelovig, publieke excuses.

Je proefde de heilige verontwaardiging in beide affaires, het type verontwaardiging waarbij positieve krachten vrijkomen, die het kwaad willen bestrijden. Maar ook negatieve, die op zoek gaan naar zondebokken: de brommerige Derksen, de uiterlijk gelaten Jerry of juist de rumoerige Jenny.

Wanneer iets heilig is, moet je er voorzichtig mee zijn: gepaste afstand bewaren of welbewust benaderen. Voor je het weet, is het heilige namelijk niet meer verheven en onkreukbaar, maar even gangbaar en laakbaar als zo veel in het leven. Je gebruikt het zonder erbij na te denken, omdat je er goede sier mee kunt maken of omdat iedereen het doet en jij natuurlijk niet achter wilt blijven.

Toen wij ons opwonden over het excuus van Johan Derksen dat maar niet kwam, werden in Zuid-Sudan 157 vrouwen en meisjes onderweg naar een voedseluitgiftepunt verkracht – de jongste nog geen 10, de oudste 65-plus. In Iran werd een recordaantal christenen opgepakt, meldde Open Doors. En in diezelfde week keek ik op een foto in de ogen van een wanhopig huilende Rohingya-moeder, kind op haar rug, ander kind naast haar. Waar was mijn heilige verontwaardiging over haar uitzichtloosheid?

Had alle verbolgen commotie over meer en minder pietluttige issues ons weerhouden van verontwaardiging die het stempel heilig écht waard is, dacht ik afgelopen weken. Trouwens, hoe vergaat het Asia Bibi?

Esther de Hek, hoofdredacteur *OnderWeg*

te noemen. Bijvoorbeeld dat hij, stel dat het om een hij gaat, stérk heeft willen zijn terwijl dat eigenlijk helemaal niet het geval was. Dat hij pijn wegdruckte, dat hij niet wilde voelen wat diep weggestopt zat, dat hij steeds in-druk op anderen wil maken.'

Dan zegt hij: dat is zo. Daarom wil ik er ook mee aan het werk.

'Ik zal dan zeggen: als je er meteen mee aan het werk wilt, dan zit daar alweer iets in van jezelf maken. Dan loop je weg bij hoe het nu is, bij hoe jij jezelf aantreft. Dit is dé manier om op je tenen te moeten lopen, moe te worden of een burn-out te krijgen.'

Oké, wat dan, vraagt de student?

'Blijf eens staan bij hoe het is, bij hoe jij het doet. Laat jezelf ontmaskeren in hoe bang je bent voor je kwetsbaarheid en hoe je daarbij wegblijft. Ik denk dat je inderdaad een goede reden hebt waarom je sterk wilde zijn en vooral niet kwetsbaar. Zullen we daarnaar op zoek gaan? Ik denk dat hij dan wel iets van zijn levensverhaal vertelt. Bijvoorbeeld over prestatiedruk van ouders, peste-

Philip Troost: 'Laat jezelf ontmaskeren in hoe bang je bent voor je kwetsbaarheid en hoe je daarbij wegblijft.'

>> 'Kom maar met alles wat er is, je bent welkom!' <<

rijen, een gebroken gezin of noem maar op. Dan kan ik iets zeggen als: het is logisch dat jij meer in je hoofd bent gaan zitten dan in je hart. Of: logisch dat je zo'n netwerker geworden bent, gewoon om ergens bij te horen. Terwijl je ten diepste, in plaats van sterk of sociaal te zijn, verlangde naar geborgenheid, hoop, bevestiging.'

De student vraagt: hoe ga ik verder?

'Dan zeg ik: kom maar met alles wat er is, je bent welkom! Als dit niet alleen maar woorden zijn, maar dit welkom zonder oordeel echt in mijn hart leeft, dan kan ik op een menselijke manier iets laten voelen van wie God is. Het ervaren van veiligheid kan de student de moed geven om echt kwetsbaar te zijn bij mij. En daarmee meer te worden wie hij echt is.'

Los van de collegezaal: Jezus, de Zoon van God, maakte zich kwetsbaar toen Hij mens werd. Hij vernederde zich en werd mens. Waar ligt de link met wat jij vertelt?

'Het kerstkind is de enige mens die kwetsbaar moest worden. God moest zich kwetsbaar maken. Wij hoeven dat niet te doen, wij zijn het al. Door wat er met Kerst gebeurt, laat God zien dat Hij een God-met-mensen wil zijn, in Jezus. Dat wil Hij. Hij wil zich aan mensen geven, ook aan mij, maar Hem ontvangen kan ik alleen als ik mijn zelfredzaamheid opgeef. Zoals het ondoenlijk is voor mij om zonder God echt kwetsbaar te zijn, zo is het ondoenlijk voor God om God te zijn zonder mensen die hun

kwetsbaarheid willen nemen. Als er dan toch een doel moet zijn waarom ik kwetsbaar heb te zijn, dan is het dit: als ik echt mens wil zijn, geef ik God de eer en ruimte om echt God te zijn, God-met-mensen. Als ik wegblijf bij mijn kwetsbaarheid, ontkracht ik het evangelie.'

Hoe gaat het dan verder? Wat staat ons te doen?

'In mijn werk probeer ik mensen te stimuleren om de weg van Jezus te gaan, om dicht bij God te zijn en te blijven. Op die weg kun je niet om je kwetsbaarheid heen, en ook niet om je kracht. In mijn praktijk zie ik mensen die om de weg van Jezus te gaan moeten leren van hun kracht naar hun kwetsbaarheid te komen. Ik zie ook mensen die juist vanuit hun kwetsbaarheid hun kracht moeten terugvinden, om dezelfde reden: de weg van Jezus leren gaan. In het samenspel tussen kwetsbaarheid en kracht zul je moeten leren bewegen. Tussen beide is geen tegenstelling. Je ziet dit treffend terug bij het kerstkind, dat leeuw en lam tegelijk is. Jezus werd een hulpeloos mens en zo kon Hij kwetsbaarheid en kracht bij elkaar brengen. In volledige autonomie koos Hij ervoor zich in alle kwetsbaarheid aan het kwaad bloot te stellen.'

Komt het hierdoor dat mensen die het heel moeilijk hebben én kwetsbaar én krachtig kunnen zijn: omdat zij hun eigen realiteit kennen en dicht bij Jezus willen zijn?

'Ja. Kwetsbaar-zijn heeft niet te maken met de omstandigheden, maar met het kennen van je identiteit als mens. Ik geloof dat er niets krachtigers bestaat dan de kracht van Gods liefde in Jezus. Gods kracht en mijn kwetsbaarheid zijn als communicerende vaten met elkaar verbonden. Hoe meer ik in mijn kwetsbaarheid ben, des te meer weet ik me aangewezen op Gods kracht, waaraan ik geestkracht ontleen, draagkracht, hoop,

vertrouwen. En andersom: hoe meer ik me op Gods kracht verlaat, des te meer kan ik mijn kwetsbaarheid nemen. Het is dit prachtige samenspel van kracht en kwetsbaarheid dat je soms ziet bij mensen in zeer moeilijke omstandigheden. Dan kan de vreugde van de godservaring te midden van alle moeite zo intens zijn dat je, net als Paulus in de brief aan de Korintiërs schrijft, gewoon blij kunt worden met je kwetsbaarheid.'

Los van zulke heel moeilijke omstandigheden: wat levert het omgaan met kwetsbaarheid zoals jij dit vertelt iemand op die diep weggestopt pijn ervaart?

'Het moet echt wat opleveren, hè? Het is zo moeilijk om het kader van nuttigheid en maakbaarheid echt los te laten. Ik herken dit goed. Toch merk ik in mijn eigen leven dat deze weg van kwetsbaarheid mij steeds dierbaarder wordt, niet omdat het leven daar meteen makkelijker, leuker of lichter van wordt. Kwetsbaar-zijn in een harde, onveilige wereld is geen pretje. Toch wil ik deze weg gaan omdat die mij op een heel diepe manier een ervaring geeft van thuiskomen. Thuiskomen bij mezelf en bij God ineen. Gelukkiger kun je niet worden, ik niet en niemand niet.'

Leendert de Jong is hoofdredacteur van OnderWeg.

Om over na te denken

Kwetsbaarheid:

- staat niet tegenover kracht, maar tegenover zelfredzaamheid;
- moet geen middel tot een doel worden, het is je identiteit;
- vind je door de ontmaskering van je onkwetsbaarheid;
- geeft een diepe ervaring van thuiskomen bij jezelf en bij God.

**'WAT ONAANZIENLIJK
EN ZWAK IS WANNEER
HET WORDT
GEZAAD, WORDT
MET SCHITTERING EN
KRACHT OPGEWEKT.'**

(1 KORINTIËRS 15:43)

**'HIJ ZAL BEVRIJDEN WIE ARM IS
EN OM HULP ROEPT, WIE ZWAK IS
EN GEEN HELPER HEEFT.
HIJ ONTFERMT ZICH OVER
WEERLOZEN EN ARMEN,
WIE ARM IS, REDT HIJ HET LEVEN.'**

(PSALM 72:12-13)

Lieddichter en schrijver Ria Borkent over liturgie en kerkzang

'Gun elkaar het lied'

Als tiener maakte ze al een liedje óver kerkliederen. Inmiddels schrijft Ria Borkent alweer vele jaren zelf kerkliederen. Bovendien verschijnt binnenkort haar eerste roman. In gesprek met een muzikale verbinder. 'Ik ervoer de plicht om liederen bij de tijd te brengen.'

tekst **Sjoerd Wielenga**

De jaren vijftig van de vorige eeuw, eerste kerstdag. In huize Vegter in Rotterdam zitten zeven kinderen aan de eettafel. Bij ieder bord brandt een dun, gedraaid kaarsje. Op de borden liggen krentenboterhammen, kersttakken sieren de muren. Ria Borkent-Vegter denkt er met enige weemoed aan terug. 'Het was zó mooi, zó feestelijk.' Deze maand werd haar kerstoratorium *Licht voor de wereld*, met muziek van Dirk Zwart, voor het eerst sinds jaren weer uitgevoerd. In februari verschijnt bij Boeken-centrum haar eerste roman *Huis aan de Handelskade*, die ze voor een deel schreef tijdens de zomervakantie op weg naar Frankrijk met de laptop op schoot achter in de auto. Veel wil ze er nog niet over kwijt, behalve dan dat het thema integriteit centraal staat. Stralend: 'Ik vond het heel erg leuk om een boek te schrijven.'

Ruimer

Ze werd in 1950 geboren in een vrijgemaakt gezin. 'De jaren vijftig waren mooie jaren. Daarna is er veel goeds overboord gegooid. De hele samenleving ontworstelde zich aan God en gezag.' Aan haar ouders bewaart ze goede herinneringen. 'Mijn vader dacht out of the box. We lazen niet het *ND* maar de *NRC*, en hij stemde niet GPV maar CHU. Als ik op jeugdvereniging hoorde dat de ware kerk een adres had en dat dit in Rotterdam-Hillegersberg de Prinses Margrietlaan 4 was, zei mijn vader

thuis: "Nee hoor, meisje, de CGK is óók ware kerk." Hij maakte alles altijd breder en ruimer.'

Haar moeder zong in een Bachkoor de *Matthäus-Passion*. 'Ze was christelijk-gereformeerd opgevoed, maar werd voor mijn vader vrijgemaakt. Tijdens de scheuring in de jaren zestig voelde mijn vader zich meer verwant met de Nederlands-gereformeerden. Hoewel ze niet zo'n prater was, zei ze nu beslist: "We gaan niet weer van kerk veranderen. Dan word ik weer christelijk-gereformeerd." We bleven vrijgemaakt.'

Koekoek

'Het spetterde in Rotterdam aan alle kanten', herinnert ze zich. 'De jeugdvereniging met kampen en toneelstukken was geweldig. Ik schreef in de kampkrant en maakte cabaretse liedjes. In die tijd zongen we nog de psalmberijming van 1773. Toen kwam er een proefbundel met nieuwe psalmen. Op voorstel van het bestuur kochten we die van ons eigen zakgeld, maar bij

Ria Borkent (1950) schrijft gedichten, kerkliederen en proza. Ze is getrouwd met Jan Borkent, architect en kerkbouwer. Samen hebben ze vier kinderen en negen kleinkinderen.

nader inzien mochten we er van de voorzitter niet uit zingen zolang de synode die bundel niet had goedgekeurd. Dat vond ik raar en daar schreef ik een liedje over. Ook schreef ik over de kerkenraad die ondanks zijn belofte nooit bij de jeugdvereniging op bezoek kwam.' Ze zingt op de wijs van 'De uil zat in de olmen': 'De kerkenraad zou komen / al vele jaren lang / maar 't bleven toekomst-dromen, / wij wachten al zo lang. / Koekoek, koekoek, / kom toch eens op bezoek, / koekoek, koekoek, / kom toch eens op bezoek.'

>> 'Hoe kunnen jongeren de boodschap pakken als de taal zo ouderwets is?'<<

Deze liedjes bekritiseerden het gezag. Daarin was u dus wel een kind van de jaren zestig.

'Ik schreef kritische liedjes. Aan de andere kant: op de jeugdvereniging betekende een uitspraak van K. Schilder altijd het einde van alle tegenspraak. Maar als volwassene schreef ik een loflied op hem toen ik de bijzondere ontdekking deed dat hij tijdens advent geboren is en rond Pasen overleed. Tijdens het schrijven van het paasatorium *Het Lam dat ons doet leven* had ik veel aan zijn beeldende en sprankelende werk. Het woord "paaszaal" in mijn lied "Nu legt Gij in de paaszaal" heb ik van hem.'

Dogmatiek op vleugels

In de jaren die volgden, bleef ze schrijven, vooral voor het eigen gezin. Pas toen ze 37 jaar was, schreef ze kerkliederen, eerst voor het literaire tijdschrift *Woordwerk* en later voor het Gereformeerd Kerkboek en *Zingend Geloven*. 'Ik liet me inspireren door Liedboekdichters als Ad den Besten, Willem Barnard en Jan Willem Schulte Nordholt. Ik houd van liederen die een Bijbelverhaal vertellen en verbanden leggen.'

Uit de boekenkast haalt ze een bundel van Guillaume van der Graft alias Willem Barnard en laat een lied over Jozef en de schenker en de bakker lezen. 'Een verhalend lied dat ook ineens gaat over Jezus, die hier de schenker en de bakker tegelijk is. Barnard schrijft dogmatiek op vleugels: het is niet dor, maar poëtisch.'

Wat drijft u in het schrijven van kerkliederen?

'Tot mijn vijftigste zongen we in de kerk alleen gezangen

uit de tijd van Ot en Sien. Hoe kunnen jongeren de boodschap pakken als de taal zo ouderwets is? Ik ervoer de plicht om liederen bij de tijd te brengen, om in deze tijd kerk van Christus te zijn. Ik wil het geloof op zo'n manier overbrengen dat kinderen het kunnen verinnerlijken. Dat is het werk van de heilige Geest, maar taal kan de kinderen verhinderen. Daarom deed ik ook mee met Psalmen voor Nu.'

Heeft Psalmen voor Nu uw poëzie veranderd?

'Hoe ouder ik word, hoe jonger mijn taal. Taal is als een huid: die verandert zonder dat je het in de gaten hebt. Eerst beïnvloedden de Liedboekdichters mij. God was 'Gij', de 'gans andere'. Sinds Psalmen voor Nu gebruik ik 'U'. Ik wil wel dat alles theologisch klopt. Toen ik Bachkoralen hertaalde, was ik in gesprek met de zestiende-eeuwse dichters die zo snel mogelijk dood wilden om maar in de hemel te kunnen zijn. Je kunt de gemeente

Ria Borkent: 'Ik houd van liederen die een Bijbelverhaal vertellen en verbanden leggen.' (beeld Esther Borkent)

>> *'Predikanten en muziekgroepen vallen te makkelijk terug op het bekende' <<*

niet zo negatief over het leven hier laten zingen. Dat is ook niet Bijbels. Prediker zegt bijvoorbeeld: "Draag altijd vrolijke kleren".

Uw bewerking van Psalm 84, 'Wat hou ik van uw huis', is populair en opgenomen in het Liedboek en de Opwekkingsbundel.

'Prachtig, maar hij moet niet stuk gezongen worden. Het lied is zo populair omdat alles klopt: de tekst, de hartstochtelijke melodie en de uitvoering op de cd. He-

Ria Borkent: 'Ik pleit voor een inclusieve kerkzang. De diversiteit en veelkleurigheid van de gemeente mag ook in de kerkzang tot uiting komen.' (beeld Janita Sassen)

laas worden Psalmen voor Nu maar weinig gezongen in de kerk. Dominees moeten ze meer opgeven.' Ze bla-
dert door de tekstbundel van Psalmen voor Nu. 'Kijk, Psalm 15 over "een mens die doet wat hij belooft, al is dat niet in zijn belang". Heel actueel met al die VVD'ers die moeten opstappen. De psalm komt ook terug in mijn roman over integriteit. Of neem Psalm 16: "Ik val niet uit zijn hand" en zo zijn er nog meer juweeltjes die makkelijk gezongen kunnen worden. Predikanten en muziekgroepen vallen te makkelijk terug op het bekende, zoals Opwekking. Dat is een verarming voor de kerkzang.'

Waarom is Opwekking een verarming?

'Opwekkingsliederen zijn op zich een verrijking, maar het is een verarming als andere liederen worden weggedrukt. Het Opwekkingslied 'Houd vol' is bijvoorbeeld prachtig, de brief aan de Hebreeën klinkt erin door. Ik pleit voor een inclusieve kerkzang. Er zijn mensen met een andere spirituele taal dan Opwekking. Vanuit mijn werk ken ik meerdere dichters en organisten die de GKv verruild hebben voor de Oud-Katholieke Kerk of de PKN. Als ze me vertellen dat ze in de GKv muzikaal niets meer te zoeken hebben, dan stemt me dat verdrietig. De diversiteit en veelkleurigheid van de gemeente mag ook in de kerkzang tot uiting komen. Ik pleit voor een driepoot: 1. klassieke en moderne psalmuitvoeringen, 2. Liedboek- en Kerkboekgezangen, en 3. evangelicale liederen als Opwekking en Sela.'

Moet een liturgie niet muzikaal uniform zijn om de mensen boven zichzelf uit te tillen?

'Nee, een driepoot wiebelt niet. Ik maakte het pas nog mee: bij het slot van Opwekking 670, 'Op Hem rust mijn geloof', speelde het orgel ineens mee met het combo. Er kwam een enorme dynamiek in de kerkzang. Iedereen en alles werd opgetild. Het gaat om liefde: gun elkaar het lied. Als met Kerst de Engelse carols worden weggedrukt, vind ik het lastig om naar de kerk te gaan. Ik was jaren geleden eens boos toen er aan het begin van de dienst twee onbekende Opwekkingsliederen werden gezongen die ik dus niet kon meezingen. Het eerste en laatste lied in de dienst moet iedereen kunnen meezingen.'

Wat raakte u toen?

'Ik was verdrietig. Net als die keer dat ik iemand die wederkerigheid in de kerkdienst – dat je elkaar het lied gunt – niet kon overbrengen; dan staan de tranen in

mijn ogen. Ik hoop dat er een wil ontstaat om niet de makkelijke weg te kiezen, maar óók de liederen die wat meer inspanning kosten op het liturgiebord te zetten.'

Humuslaag

Het schrijven van nieuwe liederen, vertelt ze, bracht haar veel Bijbelkennis en die gaf haar 'een humuslaag' waarop het geloof kan groeien. 'Tijdens het schrijven kan ik geraakt worden door het evangelie. Ik *wil* ook geraakt worden. Het geloof moet in beweging gebracht worden. Ik *wil* ook bij de kerk, het geloof en God blijven.'

Uw liederen kenmerken zich door hun gevoeligheid. Hoe komt u aan die levenswijsheid?

Ze aarzelt even. Dan: 'Ik denk door mijn jeugd. Mijn vader raakte overspannen en werd ontslagen. Ook kampte hij met andere gezondheidsproblemen.' Ze wil er niet te veel over kwijt. 'Maar het heeft mij wel geraakt. Mijn moeder sleepte het gezin erdoorheen.'

»» *'Dankzij Psalmen voor Nu-vertalingen viel het me op dat God alles recht zal zetten'* ««

Ook hebben uw liederen vaak een hoopvol wenkend perspectief op de eeuwigheid.

'We hebben een geweldig perspectief: het mooiste moet nog komen. Maar net als bij de geboorte van een baby is de geboorte van het nieuwe leven moeilijk. Ik kijk uit naar wat komt, óók naar het oordeel. We leven in een onrechtvaardige wereld met tweedelingen tussen arm en rijk, migranten en niet-migrant, enzovoort. Dankzij Psalmen voor Nu-vertalingen viel het me op dat God alles recht zal zetten. Dat geeft mij rust. Mensen vinden psalmen soms lastig omdat ze niet altijd over hun eigen leven gaan, maar dat hoeft ook helemaal niet! Zing ze plaatsvervangend, bijvoorbeeld voor mensen die wél vervolgd worden. Kerkgang is een publieke daad in de samenleving. Jouw aanwezigheid is belangrijk. Of de preek nou mooi is of niet. Of de liederen je nu wel of niet aanspreken. Wat dat betreft moet ik mij ook bekeren van mijn boosheid als ik een keer niet kan meezingen.'

Sjoerd Wielenga is freelance journalist.

»» Column

Het vrede-op-aarde-gevoel

Al vrij snel in de pastorie leerden mijn vrouw en ik het vrede-op-aardegevoel kennen. Dan willen mensen vóór de Kerst nog even iets goedmaken, terwijl ze in januari weer in dezelfde fout vervallen. Rond Kerst maken we even geen ruzie; we nodigen elkaar uit om samen te eten en te drinken. En we maken er wat van, ongeacht de vraag of de onderlinge verhoudingen gespannen zijn of niet. Rond Kerst heerst vrede, of in ieder geval het gevoel daarvan.

Vorig jaar zag ik op de laatste adventszondag een vrouw na de preek haar tranen verbijten. Tevergeefs, ze had het zichtbaar zwaar. Na de dienst zocht ik in de hal contact. Wat bleek? Ze kon er niet meer tegen: tegen die gewenste, maar ook gespeelde familierust in deze dagen. Dat vrede-op-aardegevoel, waarbij je je uiterste best doet om de onderlinge narigheid buiten beeld te laten. Maar het is vernis, het is niet echt. En dus barst de narigheid in januari vanzelf weer los.

»» Ze kon niet meer tegen die gespeelde familierust in deze dagen ««

Het is net als de bestanden die in oorlogsgebieden rond de Kerst soms worden afgekondigd. Ze houden geen twee weken stand. En ik wens het personeel van de ambulances ook veel sterkte: te vrezen is dat hun vrede-op-aardegevoel eindigt op oudejaarsdag, wanneer ze voor het eerst hun kogelvrije vesten mogen uitproberen. Wat is dat toch voor waanzin?

Dit geworstel, deze vorm van de schijn ophouden, zal blijven bestaan zolang ons gevoel niet stoelt op een beleefde werkelijkheid. Zolang Kerst een incident is dat geen wortel heeft. Pas wanneer de boodschap van vrede bij de verschijning van onze heiland op aarde ons hart doorboort, gaat die vrede ons echt regeren. Dan stoelt het gevoel op vaste grond en houdt het ook stand, tot maanden na eind december. Want Jezus kwam niet op aarde om zomaar een gevoel te stimuleren, Hij kwam om onze schuld fundamenteel aan te pakken. Dat vernieuwt een mens, dat geeft echte vrede. Omdat Hij van de kribbe naar het kruis ging.

Mijn wens voor u daarom: geen vredesgevoel, maar een vredesbestaan.

Dingeman Quant is emeritus predikant in de CGK.

Een kind is ons gegeven

De geboorte van Jezus als baby in een stal en zijn opgroeien als gewoon kind onderstrepen zijn menselijke natuur. Maar we hebben vaak een nogal verheven beeld van Jezus' kind-zijn en opgroeien. En het lijkt erop dat we ook in de kerk een onrealistisch beeld hebben van hoe kinderen zich zouden moeten gedragen.

tekst **Martine Versteeg**

Agenda

- 17 januari: Nieuwjaarsevent Missie Nederland met presentatie van de jeugdwerktrends 2019. Meer info: goo.gl/8FSpMd.

- 18-19 januari: Jeugdleidersconferentie 2019. Meer info: www.jeugdleidersconferentie.nl.
- 20-27 januari: PrayerNight en Week van Gebed. Meer info: www.missienederland.nl/organiserenbijeekomen-weekvangebed.
- Voorjaar 2019: *To get there young*, trainingstour over het jeugdwerk voor de 3G-kerken. 31 januari in Assen, 7 februari in Haarlem, 7 maart in Ede en 21 maart in Goes. Meer info: www.praktijkcentrum.org/3g-trainingstour.
- 8-9 februari: Winterconferentie New Wine. Meer info: www.new-wine.nl.

Welk beeld heb jij bij het kerstverhaal? Het kindje Jezus dat vredig in een kribbe ligt of in de armen van zijn moeder? Jozef en Maria die in serene rust neerkijken op het rustig slapende kind? Wie ooit bij kersverse ouders op kraamvisite is geweest, weet dat zo'n beeld niet meer dan een momentopname kan zijn geweest. De wallen onder hun ogen en het rommelige huis verklappen een andere werkelijkheid.

Toen ik via sociale media vroeg of iemand een schilderij kent waarin het kindje Jezus huilt en de ouders er vermoeid uitzien, bleek dat een dergelijk kunstwerk moeilijk te vinden is. Het is ook niet makkelijk om je voor te stellen dat onze heiland een klein kind is geweest. Zo'n baby waar je als ouders af en toe doodmoe van wordt, omdat hij voor elke behoefte van jou afhankelijk is. Of zo'n puberpeuter die je soms achter het behang zou willen plakken. Of wat dacht je van zo'n tiener die steeds weer dwars tegen jouw mening ingaat? Nou goed, dat laatste is misschien nog wel voor te stellen, aangezien Jezus ook in zijn volwassen leven regelmatig tegen de gevestigde regels en orde inging.

Weerloos

Wat is het bijzonder dat God ervoor kiest om als een baby ter wereld te komen. Jezus had ook als een volwassen man uit het niets tevoorschijn kunnen komen. God had tenslotte al eerder een mens uit het niets gemaakt. Dat zou misschien ook nog meer indruk hebben gemaakt dan een weerloos kind. God kiest echter de weg van groei en ontwikkeling, zoals Hij het ook al bij de schepping had bedacht. Maar nu merk ik dat ik onbewust het beeld heb dat baby Jezus nooit gehuild heeft en dat zijn ontwikkeling naar volwassen man voor zijn ouders een effen pad was van alleen maar vrede en vreugde. Terwijl

>> Ik merk dat ik onbewust het beeld heb dat baby Jezus nooit gehuild heeft <<

Het is niet makkelijk om je voor te stellen dat onze heiland zo'n baby is geweest waar je als ouders af en toe doodmoe van wordt.

zo'n beeld afbreuk doet aan het feit dat God echt mens is geworden en ook dat het God zelf is die het proces van volwassen worden bedacht heeft. Een proces dat bestaat uit worstelen met gevoelens, experimenteren, vallen en opstaan, om steeds dichterbij jezelf te komen.

Gewiebel

Beseffen we in de kerk wel voldoende dat dit proces van opgroeien door God bedacht is? In hoeverre geven we dat proces de ruimte en accepteren we dat het niet een proces is van vrede en serene rust, zoals afgebeeld op de meeste kersttaferelen? Enkele jaren geleden kwam ik een flyer van een Anglicaanse kerk tegen, waarop met grote letters stond: *'God put the wiggle in children'*, wat zoiets betekent als: God heeft het gewiebel in kinderen gelegd. Daarbij stond de opmerking: probeer dat wat God bedacht heeft niet te onderdrukken op de plek waar we juist die God willen eren. Toen ik die flyer zag, maakte mijn jeugdwerkershart een sprongetje. Ik werd met name enthousiast omdat het zo mooi duidelijk maakt dat het God is die ook de fase van het

kind-zijn – met al zijn specifieke, leuke en soms minder leuke uitingen – bedacht heeft.

>> God heeft het gewiebel in kinderen gelegd <<

Ontwikkeling

Het afgelopen jaar zijn we binnen het NGK Jeugdwerk bezig geweest met het ontwikkelen van de brochure 'Gemeente in ontwikkeling'. In deze brochure geven we een beknopt overzicht van wat er gebeurt in de algemene en de geloofsontwikkeling van de mens, van baby tot volwassene, en welke consequenties dat heeft voor bijvoorbeeld de geloofsgemeenschap en de geloofsopvoeding thuis.

Tijdens het maken van die brochure realiseerde ik me opnieuw hoe wonderlijk en kunstig de ontwikkeling van de mens

– van baby tot volwassene – bedacht is. Als baby heb je totaal geen besef van wie je bent, waar je bij hoort en waartoe je op aarde bent. Dankzij je persoonlijke ontwikkeling tijdens het opgroeien kun je op volwassen leeftijd (hopelijk) een antwoord geven op die drie identiteitsvragen. Als we zien hoe Jezus als volwassene man die vragen beantwoordt, ontdekken we dat zijn antwoorden bovenmenselijk zijn. Zijn identiteit is goddelijk en toch koos Hij de weg van de menselijke identiteitsontwikkeling, de weg van het opgroeien. En begon Hij zijn leven op aarde als baby, kwetsbaar en afhankelijk van zijn ouders. Wat bijzonder dat God zo dicht bij ons is gekomen.

*Een kind is ons geboren,
een zoon is ons gegeven;
de heerschappij rust op zijn schouders.
Deze namen zal hij dragen:
Wonderbare raadsman,
Goddelijke held, Eeuwige vader,
Vredevorst.
(Jesaja 9:5-6)*

Martine Versteeg is jeugdwerkadviseur bij het NGK Jeugdwerk. Met bijdragen van Paul Smit (NGK Jeugdwerk) en Anko Oussoren (Praktijkcentrum GKv).

Media/tips

Vraag de brochure 'Gemeente in ontwikkeling' aan via: www.ngkjeugdwerk.nl/gemeente-in-ontwikkeling.

Studiedag over
homoseksualiteit

Hoe zie ik mezelf als mens in Christus?

Is het mogelijk om de kerkelijke discussies over homoseksualiteit om te buigen naar meer saamhorigheid in het christelijk geloof? De studiedag 'Homoseksualiteit en de kerk' had als doel om meer met elkaar in plaats van over elkaar te spreken. Dit werd tijdens de studiedag concreet door de inbreng van homo's zelf. Wat een uitdaging, moed en kwetsbaarheid. Is de studiedag inderdaad een stimulans geweest om hierover vaker een veilig gesprek te voeren?

tekst **Hetty Pullen-Muis**

Het Praktijkcentrum was gevraagd het onderlinge gesprek te faciliteren tijdens de studiedag. Dat is een uitdaging, omdat het onderwerp 'homoseksualiteit en kerk' vaak verlegenheid, stiltes en pijn teweegbrengt in onze gesprekken. In de wandelgangen konden bezoekers aan de hand van gesprekskaarten met elkaar doorpraten.

In gelijkwaardigheid en wederkerigheid met je homoseksuele medemens spreken is niet eenvoudig. Ik ervoer dit sterk toen ik iemand ontmoette die openlijk over zijn homoseksueel-zijn schrijft en spreekt. Van mij weet hij niets, terwijl ik best veel van hem weet. 'Zal ik eerst maar eens wat meer over mijn leven vertellen?' was mijn vraag. Want hoe gelijk-

waardig is het als ik weet wat de ander vindt van zijn homo-zijn, maar ik zelf nog niets heb verteld over hoe ik mijn hetero-zijn beleef?

Motivatie

Voor het Praktijkcentrum heb ik tijdens de studiedag de motivatie van de bezoekers onderzocht: waarom zijn ze

gekomen? Verwachtten de bezoekers bijvoorbeeld dat er in de diversiteit van kerkelijke achtergronden (van PKN tot evangelisch) knopen zouden worden doorgehakt?

Duidelijk werd dat de deelnemers een intrinsieke of een extrinsieke motivatie hadden. Een intrinsieke motivatie is verbonden met persoonlijke drijfveren. Denk aan ouders die uit liefde voor hun kind aanwezig zijn ('Ik zoek hoe ik vanuit liefde voor mijn dochter kan omgaan met haar lesbische relatie') of christenen die homo zijn en een weg zoeken met God en het christelijke geloof ('Ik wil meer openheid in mijn gemeente over homoseksualiteit, maar hoe doe ik dat?'). Een extrinsieke motivatie is verbonden met drijfveren van buiten jezelf. Dan gaat het bijvoorbeeld om mensen die zeggen: 'Ik wil meer gesprek in mijn gemeente over homoseksualiteit, want we kunnen er niet meer omheen in de huidige samenleving.' Of om jeugdleiders die van jongeren de vraag krijgen wat de Bijbel erover zegt, of kerkenraadsleden en predikanten die voor concrete keuzes staan rond lidmaatschap, avondmaal, zegenen. Of studenten die het thema interessant vinden.

Bij alle motieven waren de mensen erg betrokken bij het thema homoseksualiteit en de kerk.

Eerste persoon

Met elkaar spreken is proberen elkaar gelijkwaardig en open te benaderen. Homoseksualiteit wordt in de kerk vaak als een probleem benaderd: hoe moeten we met die ander omgaan? Maar met elkaar in gesprek gaan is allereerst het benoemen en erkennen van je eigen positie, van hoe jij zelf in het leven staat en welke keuzes jij maakt in Christus. Ad de Bruijne noemde dat 'de ethiek van de eerste persoon'. Voor ieder van ons geldt immers dat het belangrijk is welke keuzes we maken. Een 'ethiek van de derde persoon' (praten over de keuzes die anderen maken) laat mensen aan zichzelf

over. Samen zoeken maakt ons voorzichtiger en verdraagzaam. Dan gaat het gesprek over de roeping van God voor hetero's én homo's en geef je vorm aan de naastenliefde waar God toe oproept. Dan spreek je open met elkaar over hoe jij jezelf ziet als mens in Christus. Zo'n gesprek is vruchtbaar en gaat verder dan een 'exegetisch steekspel'.

Verscheurd

Op de schrijfwand las ik over het verlangen naar verdieping, maar ook het verlangen om Gods kerk met één mond te horen spreken. En vooral bij homo's en hun familie en vrienden: het verlangen naar (het tonen van) begrip. Het risico van een studiedag (over welk thema dan ook) is dat de deelnemers antwoorden zoeken op de vragen die ze zelf hebben. Die vragen zijn veelal ethisch van aard (bijvoorbeeld homorelaties afwijzen of niet?), cultuurgebonden (het homohuwelijk is een gegeven in onze cultuur) of gaan over het accepteren van LHBTQ'ers in de kerk. Mensen deelden hun antwoorden vanuit verschillende levenssituaties. De worsteling en de pijn van homo's in de kerk werden tijdens de dag zichtbaar en raakten me. Door de aanwezigheid van homo's in het programma ontstond er ook in de zaal de ruimte om verscheurde gevoelens openlijk en kwetsbaar te delen.

Veiligheid

De vervolgvraag na zo'n studiedag is: hoe ga ik er in mijn kerk verder mee en vooral in mijn eigen leven? Gedurende de dag werd duidelijk dat we daarbij minder antwoorden van anderen nodig hebben (derde persoon), maar dat we eerst voor onszelf antwoorden moeten verkennen en daarover in de kerk met elkaar in gesprek gaan. En dan niet in openbare vergaderingen, maar in onderlinge gesprekken. De vraag daarbij is allereerst of we met God heilig willen leven, als homo én als hetero. Maar de

vraag naar een veilige kerk is evenzeer gerechtvaardigd. Want op deze studiedag werd opnieuw duidelijk dat veiligheid niet vanzelfsprekend is in de kerk. Daarin falen we als gelovige gemeenschap van Jezus Christus. Willen we werken aan die veiligheid? Daar zijn we vaak nog knap verlegen mee.

Geliefd

Het gesprek tussen homo en hetero zou vooral een gesprek over ons mens-zijn moeten zijn. Daarbij is elkaar proberen te begrijpen in onderlinge verbondenheid met Christus belangrijker dan de geaardheid. Tijdens het middagprogramma kwam dit sterk naar voren bij Jan Hoek en Wim Dekker en dat biedt volgens mij een mooie basis voor de onderlinge gesprekken in de gemeente. Als we elkaar als geliefde kinderen van God willen zien, dan zullen we elkaar moeten zoeken en ontmoeten, elkaar open vragen durven stellen om elkaar beter te begrijpen. Zeker als we samen als kerk Jezus Christus liefhebben. Dan helpt alleen informeren over de diversiteit rond homoseksualiteit onvoldoende. Elkaar begrijpen als mensen in Jezus Christus is de uitdaging voor de kerk na deze studiedag.

Hetty Pullen-Muis is adviseur van het Praktijkcentrum.

De studiedag 'Homoseksualiteit en de kerk' (16 november 2018) was een gezamenlijk initiatief van verschillende theologen, publicisten en pastors uit verschillende kerken, met verschillende visies op homoseksualiteit. In samenwerking met het Praktijkcentrum komt er begin 2019 een boek uit naar aanleiding van dit congres.

*Om privacyredenen is Farah niet het meisje op de foto.

IS DE WERELD JOU VERGETEN?

In Jemen woedt al jaren een bloedige burgeroorlog. Maar om de 9-jarige Farah lijkt niemand zich te bekommeren. Net als miljoenen landgenoten leeft ze voortdurend in angst, met nauwelijks voedsel en water. ZOA laat mensen als Farah er niet alleen voor staan. Met uw hulp kunnen we vluchtelingen overal ter wereld helpen, met bijvoorbeeld eten, schoon drinkwater en onderdak.

Laat vluchtelingen er niet alleen voor staan.
Help mee op zoa.nl/nietvergeten
of **geef** op IBAN NL46 INGB 0000 0005 50

ZOA
HULP | HOOP | HERSTEL